

Letnik X.

Predplačati se ne more.

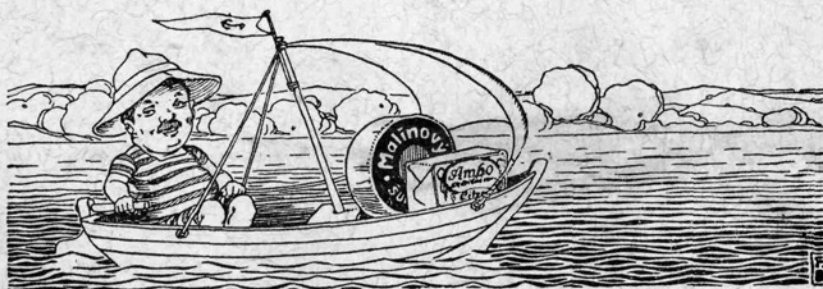
1. julija 1913.

V vročini. Iz naših šumečih bonbonov je najboljša limonada, ki ni podobna sodavici s tistim značilnim osladnim diškom po eterju. Naši šumeči bonboni so sicer tudi parfimirani, toda limonada iz njih je izrazito prijetnega kiselkastega okusa, osvežujoča in jako zdrava, ki ima odločno boljše učinke kakor pivo, od katerega naše telo le peša in ni sposobno za težavno delo. Limonado iz Vydrovih šumečih bonbonov pripravljamo prav priprosto: V kozarec nalijemo čvrste studenčne vode, v tej razpustimo bonbon in šumečo vodo izpijemo. Ako tudi ne izpijemo takoj te šumeče vode, vendar ne izgubi dlje časa svojega krepilnega okusa. **Vsak naj ima pri hiši škatljico naših šumečih bonbonov.** Kadar greste na izlet, na njivo ali v tovarno, vselej vzemite s seboj **naše šumeče bonbone**, ki se vam takoj priljubijo. Izdelujemo tri vrste šumečih bonbonov:

Ambo je prašek v papirnem ovoju. Škatljice po 40 ali 50 komadov (en komad stane tedaj 4 ali 5 vinarjev. Razloček je samo v vagi) pošiljamo po K 2.—

Bonboni „s sidrom“ so prešani, zaviti v stanijolu in škatljica s 50 komadi stane K 2.—

Bonbon Bene ne šumi in je kiselkastega okusa. Nekateri odjemalci ga rabijo z „Ambo“ ali „s sidrom“ vmes. V škatljici s 25 komadi stane K 1.—

Vydrovi oblati

so zares izvrstno pecivo, za katero ni škoda denarja. Ta slaščica je pripravna za vsako mizo. Ponudite jih, cenjene gospodinje, kot prigrizek svojim gostom ali svoji družini, vsakokrat pridejo prav.

„Maslovke“ so ocvrte v pristnem naravnem maslu, škatljica 25 komadov stane K 2.—

„Destinke“ so polnjene s sadnim kremom, škat. s 40 kom. stane K 2.—

„Dezertke“ z mednim kremom (iz češkega medu) šk. s 50 kom. stane K 3.—

Naša gorčica

ni navadni štacunski izdelek. Imamo zanjo posebno navodilo ali recept, po katerem popolnoma dosežemo okus francoske ali kremške gorčice. Francoska je fino mleta in bolj kiselkastega okusa, kremška pa je zrnata in nasladna.

Obe vrsti ste v $\frac{1}{2}$ kg steklenicah po K 1.—.

Buhtin

je dolgo let že izpričana zmes dišav, ki so primerno razdeljene in napravljajo vsako pecivo in potice nedopovedljivo okusne. Buhtin aromatizira testo in pecivo, drugih dišav ni treba zraven. Za kuharice je Buhtin jako praktičen pripomoček.

Steklenica $\frac{1}{4}$ kg stane K 1.—.

Juhini dodatki

se rabijo za izboljšanje juhe, tako goveje kakor čiste. S tem zadobi juha tisti značilni okus, ki ga imajo navadno močne goveje juhe. Juha je po njih „začinjena“ in neizmerno okusna. Juhini dodatki so pripravni tudi za vsakovrstne omake ali sose, tudi tem poljša aromo in okus.

Steklenica $\frac{1}{4}$ kg stane K 1.50.

O Vydrovi otroški moki.

O prikrmljevanju z otroško moko moramo vedno prevdarjati, četudi vsakokrat tega ni treba v enakem času. Ako dojenček nima dosti materinega mleka, ali ako je to mleko nezdravo, potem moramo začeti takoj s prikrmljevanjem. Dalje v času želodčnih in črevesnih katarjev. Ako pa je otrok zdrav, potem je zanj treba otroške moke v dobi, ko se navaja na gosto hrano. Ne ponujajte otroku kravjega mleka, tudi zredčenega ne, kakor je to bilo dozdaj v navadi. Vydrova otroška moka je vse nadomestila. Kravje mleko napravlja v želodčku debele žmuklje in svaljke, v materinem mleku pa so le fine snovi. Otroška moka pa vsebuje to zmožnost, da razmeša debele svaljke v kravjem mleku, s tem pa jo prilagodi za lahko prebavljenje in prepreči katarje, ki so vselej nevarni. Škodujejo vsaj pri razvoju nežnega otroškega telesca. Vydrova otroška moka prepreči vsako bolezen katarjev ali pa jo izleči, ako se je že pokazala.

O Vydrovi otroški moki lahko rečemo, da je ni mogoče plačati z denarjem. Pohvalni dopisi in priznanja, ki jih priobčujemo v vsaki številki „Domačega Prijatelja“, nam izpričujejo to resnico.

P. n. gg. odjemalci nam pišejo:

Adler Jožef, uradnik v steklarni, Nížbor, 15./V. 13: Da razširim vrsto Vydrovčanov, pošiljam Vam sliko naše Zdenice. Po fotografiji se lahko pozna, kako ji tekne Vaša otroška moka, s katero jo prikrmljujemo že od dveh mesecev. Punčka je lepo zrasla, močna in tehta 12½ kg, dne 6. majnika je bila 11 mescev stara.

Vedno moramo imeti zanj v zalogi Vašo otroško moko. Uporabila je je že veliko.

Zdenica Adler.

Bogomil in Zorica Batistič.

Batistič Fr., mizar, Solzano na Primorskem, 2./VI. 13: Pošiljam Vam podobico naših dvojčkov Bogomila in Zorice, ki sta bila fotografirana v starosti 4 mesecev in 20 dni. Od 2½ mesca ju prikrmljujemo z Vašo moko, ki jima izvanredno ugaja.

Bourek Karol, poštni poduradnik, Jihlava, 13./V. 13: Usojam si Vam po-

Dragotin Bourek.

11 $\frac{1}{2}$ kg. Mokice je že pojedel 25 kg, ne more se je nasititi. Moko kupujemo v trgovini g. Š. V. Hladika v Iglavi.

Buriánek Jaroslav, stavec, Sedlec pri Kutni Gori, 3./VI. 13. Pošljite mi 3 kg otroške moke, ki se je izvrstno obnesla.

Černá Marija, krojačeva žena, Dunaj III, 6./VI. 13: Usojam si Vam poslati sliko našega Ladislavka. Fotografiran je v 8. mesecu, ko je tehtal 8-80 kg. Od treh mescev je prikrmljevan z Vašo otroško moko in taista njemu, kakor kaže slika, neizmerno ugaja.

Augustová Ana, soproga kn. vrtnarja, Chlumčany, 17./VI. 13: Pošiljam Vam sliko našega nečaka **Jožefa Daňka**, kateremu je mamica umrla ob njegovem rojstvu. Zdaj je 16 mescev star in mi smo ga izredili samo z Vašo izborno otroško moko. Shodil pa je že v $\frac{3}{4}$ letu in zdaj že lepo govorička. Tehta 13 $\frac{1}{2}$ kg. Imam se zahvaliti samo Vaši izvrstni mokici, da je ostal živ.

Dostál Jožef,

kmet, Jehnědí, Kerhartice, 20./V. 13: Vaša otroška moka naši hčerki izvanredno tekne.

Dykastová Marija, Nestomice, 17./V. 13: Pošljite mi zopet 2 kg Vaše otroške moke, ker je nam že pošla in naš mali Henrik z drugo ni zadovoljen.

Drahoňovský Anton, Kukaň, 14./V. 13: Prosim Vas, da mi poštno obratno pošljete 2 kg otroške moke, ker nam že zmanjkuje in naš mali Emil ne more brez nje biti, tako mu ugaja.

Fenzl Jožef, cestni nadzornik na c. kr. dr. žel., Rudolfovo, 2./VI. 13: Izvolite mi poslati poštno obratno 3 kg otroške moke, ki se je izvrstno obnesla.

Fuksa Tomaž, kmet, Vlkovice, p. Štěpánovice, 9./V. 13: Blagovolite mi takoj poslati 3 kg otroške moke, ker jo nujno potrebujem za našo Anico.

Hanousek V., posestnik, Zvozna, p. Dolni Bukovsko, 7./VI. 13: Pošljite mi 3 kg otroške moke, ker naši Marički neizmerno prija.

Hanzl Jožef, posestnik, Radvanovice, p. Sedmihorky, 26./V. 13: Bodite tako uljuden in

Ladislav Černý.

Jožef Daňk.

Anica Dostálova.

pošljite mi 2 kg otroške moke za našega Pepčka, kateremu gre taista neizmerno v slast.

Homola Václav, dež. uslužbenec, Brno, Semfeldova ulica, 24./V. 13: Pošiljam Vam sliko naše hčerke Micike. Fotografirana je bila v 8. mesecu, takrat je imela že tri zobke; podobica kaže, koliko ji je teknila Vaša mokica.

Hromek Henrik, črevljár, Chrásť pri Chrudimi, 6./VI. 13: Dovoljujem si Vam poslati sliko naše male Henrike in prosim, da jo uvrstite med Vaše Vydovčane. Z moko jo hranimo od 3. mesca. Fotografirana je bila v 9. mesecu. Vaše imenitne moke pojé na teden 700 gr. Moko kupujemo pri g. Sobotki, trgovcu v Chrásti. Upam, da bo slika ugodna za Vašo reklamo.

Kolejka Karol, žel. uradnik v Tuzli, Bosna, 1./VI. 13: Pošiljam Vam sliko naše male Stazice, ki je zdaj 11 mescev stara. Vašo moko zavživa

že 7 mescev. Dozdaj še ni bolehal in je tako telesno kakor duševno neizmerno čila, to je gotovo vspeh

Vaše otroške moke. Obenem Vas prosim, da na moj naslov zopet pošljete 1 kg otroške moke.

Kouřil Ludovik, krojač, Otaslavice, p. Brodek pri Nezamyslicah, na Mor., 2./VI.

13: Prosim Vas, da mi poštno obratno pošljete 3 kg otroške moke, ker našemu

Henrika Hromek.

malemu Ludoviku tako čudno hasne.

Jelínková Ana, Dunaj V., Obere Amtshausg., 28./V. 13: Pošiljam Vam sliko svoje jo že od 5. mesca prikrumujemo z Vašo otroško moko. Lahko opazite, da ji je ugajala in jaz Vašo moko lahko vsakemu priporočim. Fotografirana je v 12. mesecu svoje starosti, takrat je tehtala 9 kg in je imela že 9 zobkov. Dozdaj še ni bila bolna. Shodila pa je v 13. mesecu.

Krausová M., mizarjeva žena, Dubeč, p. Běchovice, 13./V. 13: Prosim Vas, da mi pošljete 3 kg Vaše otroške moke, katera tako tekne našemu dečku.

Kříděl Jožef, posestnik, Rudolfov, 9./V. 13: Pošljite mi zopet 1 kg Vaše imenitne otroške moke.

Kříž František, posestnik, Sedlo, p. Komáříce, 19./V. 13: Blagovolite mi poslati 2 kg otroške moke, zdaj je nam pošla in je toli izdatna.

Likozar Marija, Kranj št. 103, na Gorenjskem, 9./V. 13: Vaš izborni izdelek naši Pepci neizmerno diši. Je 14 mescev stara, je že shodila in ima zdrave zobke. Vsa čast Vašemu izdelku.

Louma Vojtěch, tkavec, Dol. Maxdorf, 13./V. 13: Blagovolite mi poslati 3 kg. otroške moke, naša Emica za njo le drhti. Hvala Vam!

Micika Homola.

Stazica Kolejka.

nečakinje **Liđuške Köckl**, ki

Liđuška Köckl.

Pepca Likozar.

brínsko, Mor. Krumlov, na Moravskem, 7./V. 13: Sprejmite prísrčno zahvalo za Vašo otroško moko, kajti pri naši Mariči je storila čudež. Od treh mescev smo jo izključno samo z Vašo moko hranili, ki ji je šla vedno v slast. Prej je hudo bolehal, zdaj pa je vedno zdrava, to je napravila gotovo Vaša izvrstna moka. Zagtavljam Vas, da ga ni boljšega izdelka za otroke kakor Vaša moka, katera je zares čudapolna. Vsakemu priporočam Vaše koristno blago.

Opršal Janez, kočijaž kneza Schwarzenberga, Toužetín, Vrbno nad Lesy, 9./VI. 13: Blagovolite mi poslati 3 kg Vaše dobre otroške moke.

Pánek Jožef, tesar, Češke Budjejevice, Dlouhá ul., 13./V. 13: Pošljite nam 3 kg otroške moke, toda bržkobrž, ker nam je že pošla, z drugim pa ne zadovoljimo naše Pepinke.

Pejchar Fr., Benetice, Světlá n. Sáz., 7./V. 13: Pošljite mi 3 kg otroške moke, naša Micika noče nič drugega papkati.

Pešek V., tesar, Bučí, Dol. Bělá, 9./V. 13: Blagovolite mi poslati 1 kg Vaše imenitne otroške moke. Naročil sem si jo na poskušnjo in se je izvrstno obnesla.

Pitrman Miroslav, trgovec v Mostu, Okružní, 19./V. 13: Pošiljam Vam podobico našega Miroslavka, katerega prikrmuje od 6. tedna z Vašo otroško moko. Ko se je rodil, je tehtal 1½ kg, zdaj je 8½ mesca star in popolnoma zdrav. Tehta 10 kg in dozdej ni bolehal. Vašo otroško moko priporočujem vsakemu kot najboljšo in najtečnejšo otroško hrano.

Porhansl Janez, žel. uslužbenec, Č. Budějovice, Klaritzova ul., 12./V. 13: Dovoljujem si Vam poslati fotografijo našega fantička Dragotina, katerega od 6. tedna prikrmuje z Vašo otroško moko. Fotografiran je v 7. mesecu. Moko kupujem pri g. Kralju v Č. Budějovicah. Odkar jo uživa, je zdrav in vesel.

Procházka Fr., kmet, Hvozď, p. Rakovník, 9./VI. 13: Pošljite mi poštno obratno 2 kg Vaše izborne otroške moke.

Miroslav Pitřman.

Dragotin Porhansl.

JANAS:

OJ, VETROVI!

I.

Oj vetrovi na lahkih krilih
vzemite me s seboj,
da vidim — zvem, če name misli
i on nocoj.

II.

Če tudi on še pomni srečo
preteklih dni —
če on — kot jaz — nekdanjih časov
nazaj želi . . .

III.

Nič mar ni vetrom prošnja moja,
oj vetri zli!
Na sever, ne na jug, hite,
kjer njega ni.

□□□

ZOFKA KVEDER:

ZMAGA ŽIVJENJA.

Prebudil se je. Zvezde so blesketale nad njim na črnem nebu visoko v neizmerju. V temi na zemlji se je razlegalo mnogoglasno vzdihovanje, jok in stok, nekaj čudnega, strašnega. Blizu njega je klical nekdo: „Marko! Prijatelj! Brate! Vode! . . . Umrl bom . . . Vode, oh! . . .“

Marko je vedel, da ga kliče Mirko, njegov najljubši prijatelj. Vode? . . . Tudi njega je zažejalo. Rad bi se bil vzdignil, ali telo se ni ganilo. Same od sebe so se stisnile oči. „Pomagaj si sam, brate . . .“ so šepetale ustnice. Ne, on ni mogel vstati . . . Morda bo tudi on umrl . . . Oh, umreti in spat! . . . In že se je zopet pogrezal v globok, mrtvaški spanec . . .

— — — — —

Nekdo ga je prevrnil naokoli in ko je odprl oči, je pogledal naravnost v zlato, ognjeno solnce, da ga je zaskalelo v glavo in je z rokami pokrtil oči.

„Prebudi se vendar!“ je kričal neki glas. „Kaj ti je? Kaj si ranjen? . . . Kje? . . .“

Takrat se je zdramil popolnoma.

„Ranjen?!“ je ponavljal zmedeno, začudeno in potem se je hkrati spomnil vsega.

„Mi smo zmagali, kaj ne?! . . . Da, mi smo zmagali! Slišal sem, kako so vpili pred nami urá in vriskali. Tudi jaz sem

hotel gori k njim. Ampak poznejše ne vem ničesar več. Spanec me je prevzel, kakor omotica; prevrnil sem se in zaspal.“

„Mi vsi smo spali, kakor mrtvi,“ se je nekdo smejal. „Tri dni boj, naskok. Topovi grmijo, rjovejo, s peklenkim žvižgom frče šrapneli po zraku, razletijo se, razprsnejo, ogenj in smrt pada izpod neba na nas. In povsod ječanje in krvi cele mlake... Se danes je vse krvavo,“ in pogledal je doli na svoje opanke, ki so bile krvave, kakor da je gazil po sami krvi.

„Če ti nisi ranjen, pojdi z nami in pomagaj,“ je rekel nekdo od njih. „Ranjence zbiramo.“

„Dobro, pojdem,“ je rekel Marko. „Tukaj nekje leži moj prijatelj. Slišal sem ga po noči.“

„Mnogo jih leži tod okrog, moj dragi! In malokteri bo vstal. Povsod jih je polno. Visijo v teh prokletih žicah, kakor muhe v pajčevini, komaj jih odtrgaš. In po jamah in grabah jih je cele kupe. Povsod... siromaki...“

Marko se je ogledal naokrog. Stali so ob vznožju nekega hriba. Vse je bilo pohojeno, pomandrano in opustošeno. Tla raztrgana, trava poteptana v tla. In tu kup in tam kup... Ljudje... mrliči... Nebo pa je bilo gladko in modro, solnce od samega bleščečega, ognjenega zlata.

Kakor da je pijan, je bilo Marku, omamljen, čudovito razburjen.

„Saj živim, saj živim!“ je vpilo v njem. Divje veselje je napolnjevalo srce in silna moč mu je raztezala ude. Radostno in kipeče mu je zašumela kri v žilah. Naspal se je, odpočit je bil, kakor že dolgo, dolgo ne...

Marko se je obrnil nalevo. Par korakov od njega je ležal v grabi njegov prijatelj, stisnjen skupaj, obraz obrnjen v zemljo.

Vzdignili so ga ali že je bil trd, kakor lesen. Spredaj je bila uniforma raztrgana in krvava, grda, velika rana je zijala v prsih.

„Kos granate,“ je rekel neki vojak. „Zadosti mu je, revežu... Teško je umiral, se mi zdi...“

Vsi so pogledali mrtvecu v obraz. Ustnice so bile spačene, kakor v neizmernem trpljenju.

„Moj prijatelj je bil,“ je rekel Marko. „Klical je po noči za vodo, ali nisem vstal — kakor ubit sem bil tudi jaz.“

„Pustimo ga. Najprej živi, potem mrtvi,“ je odločil vodja in krenil dalje. „Pojdimo...“

„Kakor brat mi je bil. Morda ima kaj za svojo mater. Pomagajte!“

Preiskali so krvave cunje na njem. In našli so v krvavem žepu notes skrbno zaviti v kos usnja. Dve ženski fotografiji so bili zataknjeni v listih: podoba stare gospe in mlade deklice. Vmes kos papirja in tam je bilo zapisano z velikimi, različnimi

črkami: „Dajte moji nevesti prstan, ki ga imam na desni roki in pozdravite mojo mater. Marko naj to stori ali pa kdo drugi, kdor bo ostal živ in zdrav. Morda bom umrl.“

„Na, študiran človek, se mi zdi,“ je menil neki vojak. „Si tudi ti gospod?“

„Skupaj sva v šolo hodila in skupaj sva bila poznejše v službi pri banki. Storil bom, kakor želi,“ je rekel Mirko, spravil notes in fotografiji, snel mrtvecu prstan in si obrisal okrvavljene roke ob njegovo suknjo. „Bog mu daj večni mir!“

Potem so šli dalje, plezali čez plote, ogibali se špičastim, pretrganim, zamotanim žicam, pregledali vsakega, ki je ležal tod, odnašali ranjence doli pod hrib. Samo tiste, ki niso mogli hoditi, so polagali na nosila, druge so nosili doli, kakor se je pač dalo.

Marko je šel ž njimi in se je čudil. Čudil se je, da ni bil nič žalosten. Pregledoval je vsa ta trupla, tipal, če srce še bije in obračal tiste, ki so se mu zdeli popolnoma mrtvi, z obrazom k zemlji, da ne bi vroče solnce prehitro spačilo obraza, podobe božje. Delal je, kakor drugi. Tega je poznal in onega. In vendar ni bil žalosten, ni mogel biti otožen. Kakor da je srce okamenelo, kakor da nima več duše, ki čuti in trpi z drugimi.

Ranjenci so imeli trde, hrapave glasove, oči so jim bile globoko udrt, zmedene in brez leska, lica rmena in suha. Čudno so se spremenili čez noč, postarali, shujšali. Nekteri so se sami vzdignili in skušali hoditi, oprti na vojake. Eden se je zasmel, ko so ga pobrali. Ves je bil stisnjen v neko luknjo v zemlji. Mislili so najprej, da ni nič ranjen, ko je tako hitro skočil na noge pred nje in se zasmel. Veselo in brezskrbno, kakor da ni tu v tem žalostnem kraju nego nekje drugje, doma, med svojimi, v veseli, brezskrbni družbi. In kar v hipu je prenehal smeh, usta so se mu široko odprla, peneča svetlo rdeča kri je brizgnila v debelem toku iz njega, stresel se je, padel na svoj obraz in umrl . . .

Potem so našli enega, ki je imel razstreljeno koleno in tudi desna roka mu je brez moči visela nizdol, kakor da ni njegova. Sedel je naslonjen ob špičast kol. Več jih je stalo tu pod strmino takih kolcev in na enem je visel naboden mlad človek z mrtvimi, prestrašenimi, široko odprtimi očmi; najbrž je padel od zgoraj in se nataknil v padcu na to peklensko orodje. Ranjenec pod njim je bil srednje starosti, gosta brada je obdajala temen, razoran obraz.

„Kaj ste prišli, bratje? O, hvala Bogu! Samo, da ne bom umrl na tem nesrečnem kraju. . . Ali drugače že konec z menoj. . . Konec. . . Zavezal sem si rane, kakor sem znal, pa ne bi bilo škoda, če bi bil izkrvavel. Pohabljen sem za vedno. . . Ne bom več za delo. In otroci moji, se mi zdi, bodo pač večkrat lačni, dokler saj Peter malo ne zraste. Peter je enajst let star, siromak. Ne bo mu lahko na svetu. Težka stvar skrbeti za pohabljenega človeka in šest majhnih bratov. . .“

Govoril je, pripovedoval. Odnesli so ga doli, pa še dolgo je odmeval njegov hripavi, tožeči glas nazaj.

Tam doli so jih že znosili kakih trideset, štirideset skupaj. Nekteri so ležali nepremično in tiho na zemlji, kakor da so že umrli, nekteri so vzdihovali in hropeli, drugi so glasno jadikovali: „Oh, zakaj nisem umrl! Kaj bom na svetu ves pokvarjen. Kaj bo z beračem nesrečnim?!“ — „Oj, mati moja, če bi vedela, zakaj si me rodila?! Da bom poginil v takih strašnih bolečinah...“ — „Zmagali smo pa vendar! Smo maščevali kri naših očetov!“ je kričal eden na ves glas.

Eden je imel ves raztrgan, krvav obraz. Nekaj časa je tiho sedel med njimi, potem je skočil kvišku in opotekajoč se hodil semtertje. „Slep sem, bratje! Vse je črno in temno okrog mene in vendar čutim solnce na rokah. Oh, jaz nesrečnež, oh, jaz nesrečnež! . . . Moje lepe, dobre, jasne oči! . . . Ugasnili so jih, prokleti . . . Za vekomaj sem izgubil oči . . . Slep, bratje, oh, oh! . . .“ Kričal je na glas in jadikoval in tožil in kri mu je kapala raz raztrganega obraza in polzela doli na prsa.

„Pojdite k sanitetom po zdravnika! Naj pošljejo enega sem, mi ne moremo vse zvlačiti k njim, pomrjo nam spotoma. Oh, moj ljubi Bog, toliko krvi, toliko strašne krvi! Do kože sem moker od krvi, kakor goba,“ se je pritoževal vodja četice. „Do smrti ne bom pozabil na to vse in na to strašno kri! Moj Bog, moj Bog!“

Nekdo je odhitel proč.

„In povsod je enako; povsod okrog tako pobirajo,“ je rekel vodja Marku. „Po vseh teh hribih in po dolini. Tam gori pri fortih jih še iskati ne morejo, tam kar na kupe ležijo. Oh, moj Bog, groza je to! Vse leži skupaj, eden čez drugega, živi in mrtvi in vsi krvavi, ranjeni, pomandrani, na kose raztrgani. Ne veš, koga bi bolj obžaloval, te, ki so že umrli, mladi in močni, v najlepših letih, ali pa one druge, ki so ranjeni, razmesarjeni in se mučijo nečloveško, trpijo, ko mučeniki. Oh, moj Bog, strašno je to! Meni jih je žal, neizmerno žal vseh!“

„Žal?!“ si je mislil Marko. „Jaz ne vem, če mi jih je žal, jaz ničesar ne čutim, ničesar! Moj Bog, kaj je z menoj? Saj nisem živina! Moj brat je umrl, ki mi je bil, ko brat in niti solze mi ni bilo v oči. In vsi ti, ki ležijo tod okrog, vsi ti mrtveci in ranjeni . . . moji tovariši so, moji bratje . . . Skupaj smo trpeli, skupaj smo se mučili, skupaj smo bojevali . . . In vendar vseeno mi je . . . Vesel sem . . . Neko strašno zadovoljstvo je v meni, da sem jaz, jaz živ in zdrav, da se meni ni ničesar zgodilo. Kako lepo je živeti, moj Bog, kako lepo! Vriskal bi na ves glas . . .“

Od nekje je pritekel silen, visok vojak. Mahal je z rokami okolo sebe, ki so bile v zapestju odbite ali odstreljene proč. Kri je brizgala na okrog, a on se je krohotal. Zobje so se mu svetili v rjavem obrazu, oči so se mu zlobno iskriale. „Ha, ha, ha . . .“ se je razlegalo okrog. Grozen, pretresujoč krohot.

Sanitetski vojak je tekel za njim. „Držite ga, primite ga! Znorel je. Z zobmi si je odtrgal obveze . . . Z zobmi! . . . Oh, moj Bog! . . .“

Vojaki so priskočili, zadržali reveža. Suval je s svojimi strašnimi rokami v nje, pačil obraz in kričal: „Kmalu se bova poročila, Maja! Moja Maja, moja draga, kmalu se bom ženil s teboj! . . . Ah, prokleta, boli . . . Pustite me, vragi!“ Naenkrat je postal njegov obraz miren in krotek in začel se je jokati, da je trgalo srce.

„To je grozno! Oh, usmiljeni Bog, kakšne strahote! Kakšni reveži smo mi vsi, oh, moj Bog, kakšni reveži!“ je vzdihoval neki vojak.

Držali so ubogega norega človeka in sanitet mu je za silo obvezoval roko. „Saj se sam bojim, da bom ob pamet,“ je tožil. „To je preveč, sama kri, sama strahota. In v šatorih je še hujše!“

„Tudi jaz sem ob pamet, samo na drug način . . . Zdaj bom začel peti, skakati, vriskati, kričati: Jaz živim, jaz živim! Nič nisem ranjen, zdrav sem! . . . Smejal se bom . . . Kaj me brigajo vsi ti, ves svet, samo, da sem jaz živ, jaz . . .“

Tisti vojak, ki so ga poslali po zdravnika, se je vrnil z visokim čoklatim, ali še jako mladim človekom.

„Jaz sem še študent, medicinar . . . ampak bom storil, kar bom mogel,“ je rekel. „Kaj je kakšen študiran med vami, ki je bil v mestnih šolah?“

Marko je stopil pred njega: „Jaz sem bankovni uradnik.“

„Pomagali mi bodete. Za silo . . . Vse je le za silo . . . Povsod dela čez glavo . . . Človek ne ve, kaj bi počel . . . Tega reveža odpeljite v šator. Se čudim, da je še na nogah, da ni izkrjavavel . . . Tam mu morajo roke znova obezati in zvežejo naj ga, — bo že kak zdravnik povedal . . .“ je ukazoval, kazoč na znorelega vojaka. „Samo če bo kateri vtegnil. Noč in dan delamo, ne jemo, ne spimo. In brez konca in kraja kri, rane . . . obvezuj, reži . . . Strahota! . . . Tudi tega z razmesarjenim obrazom odpeljite . . . Guga se okrog, zadeva se v druge, moti . . . Revež! . . . Oh, koliko teh revežev ubogih! . . . Tako me tišči srce in boli, da bi kričal na ves glas. Ubogi, ubogi vojaki! Ubogi ranjenci! . . . Jaz se imenujem Nikola Dobrilovič, lahko mi rečete Nikola . . . Vsi me poznajo . . . Oni dolgi Nikola — in vsak ve, kdo je to, da sem jaz . . .“ je pripovedoval Marku in preiskoval ranjence.

Marko mu je pomagal. Bil je spreten in dolgi medicinar ga je hvalil.

„Veste, to je drugače, kakor na kliniki in po bolnišnicah. Kakšne komedije so bile, kadar so nam pripeljali kakšnega obupanca, ki se je bil malo obstrelil . . . Ali to tukaj! To je vnebovpijoče, ta beda! Te tri zadnje dni in noči, nocoj, pa danes . . . Sami ranjenci, kamor padejo oči, na stotine in tisoče. Raztrgano meso, razdrobljene kosti, potoki krvi . . . Meni je že

slabo od tega duha in sem bil vendar močan, ko tiger. Srce se mi obrača v prsih . . . , lomi, kakor pravijo . . . Če bi le mogel pomagati, vsem pomagati! Ubogi, ubogi ljudje! . . . Kaj vas boli?“ je vprašal nekega vojaka, ki je imel dolgo rano na stegnu.

„Boli? . . . Peče vražje . . . In rama, se mi zdi, mi je tudi ranjena . . . Moj Bog, da mora človek vse to prenašati! . . . Ampak jaz stiskam zobe, saj nisem ženska . . . ne bom se jokal . . . In pa ti imaš tako dobro in lahko roko, usmiljeno roko . . . Ne bi rad umrl, potrpeti je treba . . . Bi rad še enkrat videl ženo in otroke . . . Bog naj ti blagoslovi tvoje roke . . .“

„Ali ste slišali?“ je rekel dolgi medicinar Marku. „Nečloveško trpi, to so neopisljive bolečine . . . strašne . . . in hvali moje roke . . . Človek bi se zjokal.“

Marko ga je rad poslušal, pomagal je ranjencem razgaliti rane, držal jih je, podpiral. Grozne rane je videl, golo, skeleče meso, kri . . . slišal je njihovo težko dihanje, gledal v motne, trpeče oči, v uboge rmenne, upadle, od bolečin spačene obraze.

„Hočete cigareto?“ je vprašal medicinar. „Še dve imam. Moram se z nečim omotiti, drugače me bo prevzela omotica. Fuj, ta strašna kri . . . , ta duh . . . Preveč je že tega, preveč . . .“

„In veste-li, kako je meni?“ je začel govoriti Marko prvič. „Zdi se mi, da sem ob pamet. Nekaj čudnega se mi je zgodilo. Ničesar ne čutim, kakor lesen sem. Strašno egoistično veselje, da jaz, jaz živim, da sem zdrav, da nisem ranjen, da se mi ni ničesar zgodilo, me prešinja s silno močjo. Plesal bi, skakal, vpil: Živim, živim! . . . Svojega prijatelja sem našel danes zjutraj z raztrganimi prsi in nič nisem bil žalosten. Jaz ne vem, kaj sem čutil . . . ničesar . . . nobene žalosti . . . Da sem le jaz živ . . . In vsi ti mrtveci, vsi ti ranjenci, ki jih obvezujete . . . ničesar ne čutim, nobenega sočutja . . . Zgražam se nad seboj ali odkritosrčno rečeno: še nikoli nisem bil tako vesel, tako močan, tako živ! Še nikoli . . . Solnce sije, nebo je jasno in modro in jaz živim! . . . Razumite me: Jaz živim! . . . Ali pa se mi bo morda zmešalo, bom ob pamet? Je to že začetek? . . .“

„Ste bili v bitki, pri naskoku?“ je vprašal študent.

„Da, tri dni. Neprenehoma. Čez mrličje sem gazil, čez ranjene sem se plazil naprej . . . Sem se pripogibal pod šrapneli, ki so frčali žareči nad mojo glavo, topovi so gremeli in rjovel —, ko sodnji dan je bilo vse naokrog. Stokrat, tisočkrat sem občutil smrten strah, grozo neopisljivo . . . Ampak zdaj mi je, kakor da sem vstal od mrtvih, kakor da ni nič važnejšega na svetu od mene. Glavno je, da jaz, jaz živim in da na me sije solnce . . . Vem, da je ta misel prešerna in drzna, smešna . . . Ali jaz ne morem drugače . . . Živ sem in zdrav, ničesar se mi ni zgodilo! . . .“ je zaklical glasno in obraz njegov je bil ponosen in svetel.

„Ah, ne, ne bojte se, to ni nič, to je naravno,“ je razjasnjeval študent. „To silno, brezmejno in pretirano čustvo življenja je reakcija smrtnega strahu, ki ste ga tolikrat občutili in pre-

stali. Ves ta egoizem, ta čudna zakrknost in neobčutljivost srca, vse to je posledica predolgo zatajevanje in premagovane smrtne groze. Narava si pomaga, kakor zna in more, na razne načine. Koliko jih uniči vojska, pomandra in zdrobi! Ne samo one, ki so ubiti od krogel, oni ki umirajo od krvavih ran, tudi oni drugi, neranjeni klonejo pod nečloveškimi napor, mukami, pomanjkanjem. Ti umirajo od oslabelosti, od raznih boleznij... Ali čudno, tudi taki so, kl jih je vojska naredila močne in zdrave. Sorodnika imam, oficirja, ki je že mnogo let nervozen in slaboten. Ko se je začela vojska, smo vsi mislili, da bo najkasneje v štirinajstih dneh podlegel naporom in mukam, da bo legel v kako grabo in zaspal za vedno, trujen in izcrpljen. Zdaj je postal v dveh mescih močan, ko Golijat; širok čez pleča z napetimi mišicami; prsa so se mu vzdignila, obraz napolnil in oči se mu svetijo, ko risu. Zdaj bi bilo res škoda zanj, če bi ga zadela kroglja in bi umrl... Ne, to ni nič takega, to zmago-slavno brezobzirno čustvo življenja, ki vas skrbi," je ponavljal študent. „To ni nobena duševna bolezen. Vi ste danes polni življenja, pijani življenja, ker vam je bila smrt preblizu. In vse drugo, sožalje, sočutje, tuga, vse to pride kasneje. Čez par mesecev bode te morda mirno sedeli doma in mislili na ta dan... Pa se vam bo stisnilo srce, zjokali se bode te nad vsemi temi siromaki, nad mrtvim prijateljem...“ Prekinil se je. „Odnosite tega reveža stran. Ne bom ga mučil, saj že umira...“ je ukazoval vojakom, ki so položili velikega močnega mladega človeka s prestreljenimi prsi zopet nazaj na zemljo. „Še par minut, pa bo umrl...“

„Ta bo umrl,“ si je mislil Marko, „in jaz sem tako omamljen od življenja, tako poln zdravja in mladosti. Jaz živim! Oh, predivno je to zlato solnce in to modrojasno nebo! Oh, življenje, krasota!...“

Dobra duša.

Po okolščinah.

„Kaj, vi hočete, da vam preskrbim delo? Jaz sam nimam nobenega posla.“

„Tako? Potem mi lahko napravite nove podplate za moje črevlje.“

„Ančka, kaj pa bomo danes obedovali?“

„Imamo prav okusno pečenko, namreč... ako gospa ne pride v kuhinjo, da mi pomaga kuhati.“

ZA OČETOM.

Za našo hišo ima stari Lovrač vrt. Kaj lepo se vidijo iz mojega okna lepe gredice, nasajene z najpestrejšimi cveticami.

Lovrač je dober vrtnar. Čeravno že star, je še vedno zelo trden in krepkega zdravja. Vse delo opravlja sam. Vsak prostorček na vrtu je izrabljen. Dela tudi šopke in vence, katere kupuje vsa mestna gospoda pri njem.

Midva sva si bila dobra prijatelja. Zelo rad sem zahajal k starčku na vrt, da sva malo pomodrovala. Imel je navado posedevati na klopici pred rastlinjakom. Tu je gledal zadovoljno svoj lepi vrt in pušil udobno svojo pipico.

Če sem ga včasih pohvalil, kako trden da je še, je zamahnil z roko in dejal.

„Ne, ne. Nič več nisem tak kot prej. Že čutim, kako me tarejo leta. Da, da. Starost in pa naduha. To je hudo. Nič več ne morem zmagovati dela na vrtu.“

V resnici je bil že zelo star. Zgledal je za šestdesetletnega moža, star je bil pa že blizu osemdesetih.

Ko sem prišel nekega dne iz šole, mi pove mati, da je dobil stari Lovrač pomočnika. Ko sem jo hotel poprašati natančneje, mi ni vedela ničesar drugega povedati.

Takoj po kosilu sem stopil doli na vrt. Lovrač se je solnčil z običajno pipico v ustih pred rastlinjakom in zadovoljno ogledoval lepe hijacinte, ki so razširjale svoj omamljivi vonj po vsem vrtu.

Pozdravil sem ga in hlastno vprašal: „Novega pomočnika ste dobili? Kako pa in kje? Saj mi preje niste nikdar ničesar omenili.“

Vzel je iz ust pipico in usta so se raztegnila v porogljiv smeh. Nabasal je pipico in mi zvito pomežiknil:

„Lej ga, Lipeta! Zakaj ti nisem ničesar povedal? Saj tudi jaz do danes dopoldne nisem tega vedel. Vse ti bom povedal. Le sedi lepo k meni.“

Danes dopoldne sem sadil tamkajle ob zidu dva mlada mecesna. Naenkrat zaslišim za seboj korake in ko se ozrem, zapazim pred seboj bledega mladeniča v razcapani obleki, ki me je v očitni zadregi pogledoval.

Ko le ni nič spregovoril, sem ga vprašal:

„Česa želite, mladi mož?“

„Oh, gospod, ne hudujte se, da vas nadlegujem. Že cel božji dan hodim po mestu in iščem dela, toda povsod so me odslovili, češ, tako mlad človek pa že tako razcapan. A jaz ne morem pomagati. Usmilite se me, stari mož, ali bi dobil pri vas dela?“

Govoril je tako tiho, kot bi se sramoval, da prosi. Gledal me je pa tako milo, da se mi je res zasmilil.

Star si, Lovrač, sem si mislil, staraš se že. Zakaj pa ne bi vzel ubogega siromaka k sebi? Delati ne moreš več. Potrebujes počitka.

„Kar z mano pojdite,“ sem mu dejal in pustil mecesna na tleh. Peljal sem ga v svojo sobo, mu prinesel nekaj ostankov od kosila in mu postregel kaj najbolje. To bi ga moral videti, kako hlastno je zavžil prinešeno jed.

Ko sem mu tudi obljubil, da ostane lahko pri meni za pomočnika, se mu je razjasnil blede obraz in skoro v solzah se mi je zahvaljeval.

Sedaj sem ga poslal v mesto, da si kupi obleke. Revez je. Sabo je prinesel le par cap.“

„Kako pa to, da je tako reven?“ sem ga vprašal radovedno.

„Nič ne vem. Ničesar mi ni povedal. Samo to mi je rekel, da mu je ime Pavle, piše se pa za Zaplatnika.“

Mati me je poklicala z okna. Rad bi še kaj vprašal Lovrača o Pavletu, toda moral sem iti.

* * *

Ko sem šel še istega dne proti večeru obiskat starega Lovrača, mi je prišel odpirat Pavle. Takoj sem ga spoznal po bledem licu.

„Kaj pa želite?“

„Ali je stari vrtnar doma?“

„Ne, ni ga. Šel je po opravkih. Pride precej.“

Govoril je tiho, da sem ga komaj razumel, in gledal me je plaho kot dete.

„Bom pa malo počakal,“ sem dejal in stopil v lično vrtnarjevo sobo. Tu je bilo temačno. Radovedno sem pogledoval Pavleta, ki se je stisnil k oknu in gledal ven. Zadnji svetlobni žarki so se usipali na njegov obraz.

Bil je lep fant visoke, vitke postave, sicer pa zelo izhujšan. Visoko belo čelo je bilo razorano z prezgodnjimi gubami, ki so pričale, da je skusil že marsikaj na svetu. Po celem obrazu pa je bil razlit trpek usmev. Videlo se mu je, da trpi.

Ves njegov nastop, njegova plahost in govorica, vse to mi je vzbudilo veliko simpatijo do njega. Pa ne vem zakaj. Imel je tako nekaj privlačnega na sebi.

Da bi pretrgal mučen molk, sem ga ogovoril. Sprva je odgovarjal kratko in osorno, kot bi me ne bilo v sobi. Ko sem mu pa jel pripovedovati o Lovračovem vrtu in o njem samem, je prisedel k mizi in je poslušal pozorno kot bi tehtal vsako mojo besedo. Toda pogledoval me je še vedno nekoliko nezaupno.

Tako sva se nehote zapletla v razgovor in sva se prav dobro zabavala, da nama je minil čas kaj hitro. V živahnem pogovoru pa sva preslišala drsajoče korake Lovrača.

„Tristo medvedov, saj bi si kmalu vrat zlomil, ko sem iskal vrata. Pavle, ali si doma? Zakaj pa ne prižgeš luči, saj je temno kot v rogu,“ je rentočil razjezeni vrtnar in zaloputnil vrata.

„Dober večer,“ sem pozdravil Lovrača z izpremenjenim glasom.

„O, saj vem, da si tu,“ mi je odvrnil, „saj sem te slišal že na dvajset korakov daleč, kako vpiješ pod tuho streho.“

Medtem je prižgal Pavle luč.

Stari Lovrač je potegnul oprezno izpod suknje steklenico vina in jo pazno motril. Nato jo je pa postavil zadovoljno na mizo.

„Kakor vidim, sta si postala že dobra prijatelja. Dobro, le bodita pridna, pa se bomo imeli prijetno kot le kaj.“

Šel je k stari omari in vzel iz nje tri kozarce in jih nalil.

„Tako sedaj si ga bomo pa malo privoščili, ker smo tako lepo skupaj prišli. Na zdravje, Pavle!“

Kupice šo trčnile in kmalu smo postali dobre volje. Posebno vesel pa je bil stari Lovrač, ki ga je imel že malo pod kapo; pripovedoval nama je različne dogodbe iz svojega življenja. — Pozno v noč smo se veseli razšli. — — —

S Pavletom sva postala dobra prijatelja. Hitro sva se navadila drug drugega in večkrat nama je pridigoval stari Lovrač:

„Le pridna bodita in držita skupaj!“

In res sva postala nerazdružljiva tovariša. Kadar sem pogledal skozi okno na vrt, je prišel Pavle vedno in mi vedel vselej kaj povedati.

Tudi stari Lovrač je imel zelo rad Pavleta. Če sem mu včasih ponagajal, ko ga je gledal, kako pridno sadi zelenjavo, da pojde proč, je vzrojil stari vrtnar in se jezil nad mano.

„Zakaj pa bi šel proč? Ali mu je kaj sile? Dela ima dosti, jedi tudi, radi ga imamo vsi, kaj pa še hoče? Priden naj bo in pošten. Po moji smrti bo dobil mojo vrtnarijo in če bo varčen in štedljiv, mu bo neslo.“

Tako rad ga je imel Lovrač.

Pavle je pa delal pridno in govoril malo. Postal je vedno bolj redkobeseden in včasih je odgovarjal na moje besede skoraj osorno. Žalost se mu je brala na obrazu. Če sem ga tolažil in spraševal, kaj mu je, me je pogledal tako presunljivo, da me je kar zazeblo.

Ko sem slonel lepega pomladanskega večera pri oknu in gledal na mračni vrt, sem zaslišal odtod pridušen jok.

Hitro sem stopil iz hiše in šel po stezi na vrt. Našel sem ga slonečega na zid pod cipresami. Bledo lice je imel objokano in stresal ga je krčevit jok.

„Pavle, prijatelj moj. Kaj pa ti je?“ sem ga vprašal osupnjen.

„Ah, pusti me! Lepo te prosim, nič mi ni,“ je odvrnil in skril obraz z rokama.

„Pavle, povej mi,“ sem ga vprašal tiho in nalahko prijel za ramo.

„Pusti me!“ Gledal me je tako divje in čudno, da sem omahnil nazaj. „Ha! Vsi ste enaki hinavci! Proč!“ in pahnil me je od sebe in odhittel proti vrtnarski hišici.

„Lahko noč, Pavle, pa pomiri se,“ sem zaklical za njim in hudo se mi je storilo, da je ravnal z mano tako kruto.

* * *

Ko sem prišel drugi dan k staremu Lovraču, sem ga našel popolnoma obupanega. Komaj me je zagledal, je skočil pokoncu in mi mahal, naj pridem bliže.

„Poslušaj, kaj se je zgodilo. Pavle je izginil čez noč. Ubogi fant! Kaj ga je le privedlo do tega! Saj je bil drugače tih in miren; sicer je bil vedno nekoliko žalosten, toda to sem pripisoval njegovi naravi.“

Val krvi mi je planil v lice. Takoj sem se spomnil nočnega dogodka. Nekaj je moralo biti v tem v zvezi.

„Pavle da je izginil? Kako pa to? Kaj ga je le privedlo do tega? Res čudno!“

„Tukaj poglej njegovo pismo,“ je dejal stari mož in mi pomolil s solzami v očeh popisani papir.

Hitro sem preletel vrstice:

Dragi dobrotnik!

Ne obsojajte me in ne podtikujte mi kaj slabega, ko zveste, da sem šel. Prav rad bi se poslovil od Vas, toda to bi Vam napravilo še večjo boleost. Iti moram, a zakaj grem, Vam pa ne morem in ne smem povedati.

Oprostite mi ta korak in spominjajte se me, čeprav ne boste čuli ničesar več o meni. Jaz se Vas pa bom spominjal vedno z največjo hvaležnostjo.

Pozdravite tudi mojega prijatelja iz hiše in prosite ga, naj mi odpusti mojo prenagljenost. Vedno bom mislil nanj.

S solzami v očeh Vas pozdravlja, kakor tudi Vašega prijatelja.

Pavel Zaplatnik.

Ves zmeden in ginjen sem se obrnil k staremu Lovraču, ko sem prebral pismo.

„Ubogi Pavle, zakaj si me zapustil in napravil toliko žalost!“ je mrmral stari Lovrač in solze so se vlile po velem licu...

Dolgo sva se še spominjala nanj. Preteklo je že skoro leto od njegovega odhoda.

Nekega dne sem dobil pismo, naslovljeno na Lovrača; kajti pisma sem mu nosil jaz iz pošte. Na zunanji strani pisma sem spoznal pisavo Pavletovo. Zavrisnil sem skoraj samega veselja in tekel proti domu.

Ko sem zagledal starčka na vrtu, sem mu že oddaleč klical in mahal s pismom.

„Hej, Pavle, Pavle je pisal!“

Debelo me je pogledal stari vrtnar in spustil iz rok rožo, da je padla na tla. Usta so se mu odprla in ves presenečen me je vprašal:

„Kaj? Od Pavleta? Čitaj, hitro, hitro!“

Razgrnil sem pismo, ki je bilo pisano zelo slabo, ponekod skoro nečitljivo. Bral sem glasno in stari Lovrač je poslušal tako napeto, da se mi je skoro smilil, tako rad ga je imel. Pismo se je glasilo:

Predraga prijateljja!

Življenje se mi bliža h koncu. S poslednjimi moči Vama pišem te slabo pisane vrstice. Oprostita moji pisavi. Truden sem in komaj mi premika onemogla roka raskavo pero po papirju.

Gotovo se še spominjata Pavleta Zaplatnika, Vajinega prijatelja. Sedaj, ko me že grabi mrzla smrt za vrat, se Vaju spominjam in poslednje moči sem posvetil Vama.

Pojasniti Vama moram, kaj je bil vzrok mojega nenadnega odhoda. Povedal Vama bom v kratkih besedah, ker že čutim, da so mi trenutki šteti.

Bil sem nezakonska sirota. Mati je bila revna šivilja, oče pa bogat lahkoživec. Ko je zapeljal mater, je izginil iz mesta in naju je prepustil vsem bedam in revščini velikomestnega življenja. Mati se je pehala na žive in mrtve, da bi kaj zaslužila za preživljanje. Uboga moja mamica! Koliko je pretrpela! Trudila se je zame noč in dan. Toda prevelik napor jo je zmučil in ko je legla, ni ustala več.

In prišli so pogrebci in so jo zagrebli. Ostal sem sirota, sam na svetu. Šele zdaj čutim v svoji zadnji uri, kaj mi je bila mati. Oh, kako rad bi še enkrat obiskal njen grob! Skromno je njeno zadnje počivališče, toda v mojem srcu ima počivališče, v katerem jo večno ohranim. V kratkem se bova videla tam, kjer ni razlike med ljudmi.

Nihče se ni brigal zame. Bil sem prepuščen sam sebi. Povsod so zapirali pred menoj vrata kot pred nadležnim psom. Nikjer nisem dobil prijazne besede. Oh, kako jih sovražim, te bogatine! Ni čudo, da sem postal tako samosvoj in nezaupen. In ko sem prišel k Vama in bil od Vaju tako lepo sprejet, sem Vaju vzljubil in zaradi Vaju odpuščam vsem onim, ki so me prezirali.

Kar naenkrat mi je pa padla misel v glavo; nisem se je mogel znebiti. Povsod me je zasedovala, čeprav nisem hotel začetkoma misliti nanjo.

Gledala me je namreč nekakšna škodoželjnost: Ali bi mogel najti očeta? Kaj bi rekel, če bi stopil naenkrat predenj in mu pogledal v oči? Zakaj ne? On se koplje v razkošju bogastva, jaz pa v revščini. Da, polotila se me je neka škodoželjnost, češ, ti si mi uničil življensko srečo, zaradi tebe me vsi

zaničujejo, kaj pa če bi ti jaz tudi uničil tvojo srečo, vrnil nemilo za nedrago? Nisem se mogel znebiti te misli, ki mi je ležala z vso težo na duši.

Sklenil sem po dolgem duševnem boju, da ga pojdem poiskat.

Ravno oni večer, ko sem sedel pod cipresami, sem podlegel tej misli in šel sem.

Iskal sem ga povsod, prehodil hribe in doline, mesta in vasi in nisem ga našel. A odjenjati nisem maral. Naenkrat me je dohitela smrt in mi prekrižala vse moje načrte. S svojo koščeno roko mi je zastavila pot in omagal sem.

Že čutim njen ledeni dih, že me grabi s svojimi jeklenimi rokami za vrat.

Zdravstvujta, prijatelja, mislita name in sprejmita zadnji pozdrav

Pavleta Zaplatnika.

Glas se mi je trgal, ko sem bral pismo, in v grlu me je stiskalo, kot bi me kdo davil. Vlile so se mi vroče solze. Spustil sem pismo iz rok in se zgrudil na klop.

„Ubogi Pavle, koliko je moral pretrpeti in nikoli mi ni ničesar povedal, da bi ga vsaj potolažil. O Bog, kaznuj onega, ki mu je uničil življensko srečo, in poplačaj Pavleta obilo za vsa gorja, ki jih je moral pretrpeti na tem svetu.“

Glasno je vzkliknil stari Lovrač in obnemogel padel na klop. Iz oči pa so mu vrele vroče solze . . .

* * *

Dolgo je že od tega.

Starega Lovrača so odnesli že davno na pokopališče. Tam gori za rožnatim gričem počiva in nihče se ne zmeni zanj. Le jaz hodim vedno obiskovat njegov grob in ga kitim z raznobojnimi cveticami, ki jih je nekdam tako ljubil.

Tudi Pavleta še nisem pozabil. Še vedno živi v mojem srcu. Neizbrisno se mi je utisnilo njegovo blede lice v spomin.

Vedno ga vidim stati pred seboj in one plahe oči, vedno jih vidim.

Njegovo zadnje pismo hranim še sedaj v omari. Zdi se mi kot bi govorile mrtve črke in kadar ga prebiram, se mi zdi kot bi vstajal iz njega prijatelj Pavle . . . Sedaj je že čisto pegasto in orumenelo. Hranim ga pa kot zadnji spomin na Pavleta.

Zopet je tako lep večer kot takrat. Nešteto zvezdic miglja na nebu in zre radovedno na zemljo. Luna razsvetljuje blede temačni vrt. Ta je čisto zapuščen in samoten, le v kotu se majoje fantastične skupine cipres in mecesnov, ki jih je še zasadil stari Lovrač.

Gledam skozi okno na tihi vrt in zdi se mi, da slišim prijetno ihtenje, ki mi ga prinaša veter na uho . . .

ANTON BATAGELJ:

GUSLARJEVA PESEM.

Šli so knezi na Kosovo ravno,
ž njimi čete mladih šle junakov.
Kaj pa bodo knezi tam na polju,
tam na ravni Kosovi poljani?
Kaj pa bodo mladi tam junaki,
tam na ravni Kosovi poljani?
Vstal je morda sivi car Lazare,
pa se knezi gredo mu poklonit
in junaki gredo z njimi hrabri?

V tihi noči črna je gomila
se odprla — vstal iz nje je temen
duh junaški, duh tvoj, car Lazare.
Pa je spahrтал, ko sokol sivi
pa je splahutal, in se razširil
čez poljano Kosovo, čez Srbsko,
legel tajno na srca junaška.
Pa gredo zdaj knezi in junaki
se poklonit tebi, car Lazare.

ZVONIMIR KOSEM:

PRVA SLUŽBA.

V pikasti kmečki ruti, v ponošeni obleki in v starih materinih čevljih je hodila Mici po mestnem tlaku. Mimo bogatih izložb, mimo trgovin in prodajalnic je hodila, glavo nekoliko povešeno, roke ob životu, nerodno in kmečko . . .

Na vse strani se je ozirala Mici in je iskala z očmi. Ko je prišla do velike, mogočne cerkve z vitkim stolpom, je postala sredi trotoarja in se je prestrašila.

„Kaj, če sem zašla? . . . Za gotovo sem mislila, da jo najdem . . . sosedovo Nilko, sedaj pa, sedaj . . . Pozabljiva sem zeló, ničesar si ne zapomnim, zato je tako . . . Saj mi je natančno pisala, kje da stanuje, pa vendar! . . . Ne, preveč sem pozabljiva . . .“

Popravila si je ruto na čelu in je šla naprej, nerodno so udarjali podkovani čevlji ob tlak.

Dohitela jo je vesela družba mladih gospodičen v pomladnih toaletah in je odšumela naprej. Mici je gledala za njimi s širokoodprtimi očmi, obstala je malo in se je napotila zopet naprej.

Mlad, golobrad fant z modernim klobukom jo je srečal kraj velike modne trgovine, zasmejal se je tiho pred se, zažvižgal si je veselo pesmico in je odhitel v drugo ulico.

Mici se je okrenila in je gledala za veselim fantom, dokler ji ni izginil izpred oči.

„Glej, takih ni v naši vasi,“ se je nasmehnila sama pri sebi.

Ko se je zopet okrenila, da bi šla dalje, se je zadela s komolcem ob mimogredočo damo z velikanskim slamnikom in šumečim krilom. Dama jo je pogledala jezno in zaničljivo.

„Neroda kmečka!“

Mici je planila kri v lica, zardela je do ušes, sklonila je glavo in stopala dalje.

Po dolgi in mučni poti je vendar našla hišo, v kateri je stanovala sosedova Nilka; a s težavo jo je našla in trudna je bila, ko je stala pred Nilko.

„No, da se le nisi izgubila!“ je vzkliknila veselo Nilka in je podala Mici roko. „Kajne, se ti dopade tu v mestu? Vse svetlo in veselo, kaj? . . . Drugače kakor doma.“

Stopili sta v prostorno, veliko sobo s temnimi preprogami po tleh. Stara, v sivo oblečena gospa jima je prišla nasproti.

Mici se je okrenila k Nilki.

„To je torej tvoja gospa?“

Nilka je zardela.

„Ne govori tako glasno! . . . Pri tej gospé služim, da . . .“ S počasnimi, drsajočimi koraki je odšla gospa iz sobe. Mici je gledala za njo, končno pa je vprašala Nilko.

„Je huda, kaj? Ah, tako jezno se je ozrla name . . .“ Nilka jo je prijela za roko in vsedli sta se kraj okna. — „Boš že še sama izkusila, kakšne so gospodinje . . .“

Zavzdihnila je in se je ozrla v tla, kakor ogenj so zažarela njena lica . . .

Dolgo sta sedeli tako pri oknu in sta se pogovarjali to in ono. Nilka je znala tako lepo pripovedovati in Mici je rada, prerada poslušala.

„Kje bom pa jaz služila?“ je vprašala naposled Mici. „Saj si že vse pripravila in preskrbela zame . . . Kar pojdiva!“

Nilka se je dvignila s stola.

„Kje da boš služila? . . . Čakaj, čakaj, nikar preveč ne izprašuj! . . . Na drugi strani ceste, tam v tisti veliki hiši s temnimi, nizkimi okni, tam boš služila, Mici, veš . . . Gospa je napolslepa in šepa, no pa kaj bi ti pravila, saj jo boš kmalu videla!“

Tudi Mici je vstala.

„Pojdiva, da se predstavim gospé!“

„Pojdiva!“

Nilka si je nateknila na glavo pisan, z rudečimi rožami okrašen slammik in je šla naprej, Mici za njo.

Hitro sta stopali po koridoru, po stopnicah navzdol sta skoro tekli:

„Ali si nagla in urna!“ se je čudila Mici Nilki.

„Še zadaj me boš pustila, tako hitiš in drviš!“

S pomilovalnim nasmehom jo je pogledala Nilka.

„Otrok! . . . Še ne veš, kaj se pravi služiti!“

„Zunaj, na cesti, ju je došel plečat mlad fant in je prijel Nilko nenadoma za roko.

„Ah, ti si, Pepi! . . . Glej ga no!“ se je začudila Nilka in je obstala, ne da bi se ozrla na Mici. „Kam pa greš? —“

„V trgovino, nekaj za gospoda! — Adijo!“

Mlad in brhek, kakor je bil, je odhitel fant po tlaku naprej, in se ozrl nazaj.

Mici si je dela robec na usta in se je smejala tiho, pridušeno.

„Kdo pa je to, Nilka? . . . Kako živo me je pogledal . . .“

„To je moj fant!“ se je nagnila Nilka k njeni glavi. „Tam doli, v nasprotni ulici, je za pomočnika pri nekem gospodu.“

„A, tako . . . glej no . . . kako čudno vendar . . .“ se je smehljala Mici.

Stopili sta preko ceste in naprej skozi velike duri v velikansko poslopje.

„Tukaj je!“ je dejala Nilka. „Kar za menoj pojdi, da se ne izgubiš!“

Šli sta po mračnih hodnikih, na levo, na desno, sem in tja, po ozkih vegastih stopnjicah navzgor, po koridoru nekoliko časa in zopet po strmih stopnjicah, više in više, ovinek za ovinkom naprej.

Pred malimi durmi z belim, popisanim lističem na sredi sta obstali in Nilka je pozvonila. Duri so se kmalu odprle in prišla je tiho in neslišno zelo postarna gospa z očali; oblečena je bila v črno obleko, na nogah so ji tičali veliki, pisani copati; globoko upognjena je bila njena glava, lasje ob sencih popolnoma beli kakor sneg.

„Tukaj sem vam jo pripeljala!“ se ji je poklonila Nilka in se je ozrla pri tem na Mici z rahlim nasmehom na licih.

Gospa je dvignila glavo in je pogledala izpod očal.

„A tako, tako . . . Dobro! Kar idite in lepa hvala za vašo postrežljivost.“

Nilka in Mici sta si podali roke in Nilka je odhitela po stopnjicah navzdol.

Gospa se je okrenila k Mici.

„No, torej sedaj mi boste stregli vi! . . . Kako vam je že ime?“

„Mici!“

„Mici? Katera Mici?“

„Mici Potočnik . . .“

„Aha, aha . . . torej dobro . . . Sedaj ste vi moja služkinja. Pazite, kar vam rečem, in izhajali boste izborno. Jaz ljubim red in snažnost nad vse; zapomnite si to. Nemarnih, lenih dekel ne maram, da veste za naprej. Tudi točnost ljubim bolj kakor ne vem kaj. Zato le skrbite, da boste vedno na svojem mestu. — Znete kuhati?“

„Znam!“

„Dobro torej! . . . Sedaj pojdite pa kar v kuhinjo in napravite mi čaja. Zvečer se vrne moj mož iz urada.“

Gospa je povescila zopet glavo globoko na prsi in je stopila v sobo; Mici je šla v kuhinjo.

Ko je prišel zvečer gospod iz urada domov, se je Mici neznansko prestrašila. Ves siv in upognjen je bil gospod, izpod košatih obrvi pa so gledale jezno in predrzno sive oči izza polodprtih, dolgih trepalnic.

„To torej je naša nova služkinja!“ se je nasmehnil Mici in jo je potrepal po rami. „Le pridna bodi . . .“

Mici mu je morala napraviti takoj čaja . . .

Ponoči ji je bilo pri srcu, kakor nikoli, ni zatisnila očesa, ni mogla zaspati, ne zadremati; čudne podobe so se vrstile

pred njo, druga od druge je bila strašnejša. Zdelo se ji je še v polsnu, da je v velikanskem zverinjaku, od vseh strani obdana z groznimi zverinami, da prežijo nanjo iz vseh kotov jezni, sovražni pogledi, da se odpirajo strašna žrela in da se mišičasta telesa neslišno premikajo; in da se kremplji — raztezajo bolj in bolj . . . Ona pa je sama med temi zverinami. Bežala bi rada, pa ne more; kakor iz lesa je njeno telo . . .

„Kriknila je sredi spanja in je planila pokoncu. Bila je tema vsepovsod. Legla je zopet nazaj in se je skrila pod odejo. Iz sosednje sobe je začula gospejin glas: „Kdo pa kriči? Kmet zabiti, še po noči ne da miru!“

Mici je skrila obraz v blazino in zaihtela tiho; solze so ji kapale curkoma z lic in so močile blazino . . .

Zgodaj zjutraj jo je že poklicala gospa.

„Daj no, brž vstani! . . . Kako leno se ti nosiš . . . Boš šla, če se ne boš bolj hitro sukala . . . Zakaj pa si tulila po noči? Pošteni ljudje še spati ne morejo. Misliš, da si doma, ali kaj! — Napravi hitro čaj!“

Z jeznim, osornim glasom je govorila gospa in ta glas se je tresel. Mici si ji ni upala pogledati v oči, bala se je. Naglo je nateknila nase obleko in je odhitela brž v kuhinjo.

„Sitna je gospa . . . pa bo že bolje!“ si je mislila sama pri sebi.

Ko je vzela iz kredence steklenico z rumom, da bi ga prilila med čaj, se je spodteknila ob poleno na tleh in padla tako nerodno, da je bila steklenica na mah razbita.

V dišečem curku se je vlil rum po tleh.

Zajokala je na glas in iz sobe je prihitela gospa.

„Kaj pa? Kaj? . . . Si že kaj pobila, neroda nerodna! Saj pravim, s kmečkimi dekleti pa res ni za nikamor, vse ti pobije, spak nerodni . . .“

Ko je zvedela, kako in kaj, se je čisto razjezila.

„Sem si mislila, da je kaj tacega . . . Zato tako močno diši po rumu. Pa da mi greš ravno rum zlivati po tleh? Ali ne veš, da je ta pijača strašno draga? Pazila bi malo bolje, pazila! . . . Ša eno tako mi napravi, pa greš adijo! Razumeš, kmet?“ — Zaloputnila je kuhinjske duri za seboj in je odšepala v svojo sobo. Mici je slišala njeno vpitje, gospa se je pritoževala čez njo pri možu.

„Glej, rum mi je razlila po tleh.“

„Rum?“

„Rum, da. Kaj bo sedaj?“

„Kupiti novega! . . . Na, tu imaš denar, nesi ga ji, da gre v prodajalnico po novo steklenico. Pa hitro naj gre, lačen sem že . . . no, bom pil pa kavo . . .“

Kmalu je prišla gospa zopet v kuhinjo. Kašljala je hripavo kakor jetična in je dala Mici denar.

„Na, dobro spravi, pa hajd po rum v prodajalno. Kar naglo! Ruto si deni na glavo in stopi . . . Ne tako počasi, moj

Bog, kam pa pridemo . . . Za moža bom pripravila kar sama kavo!“

Mici je poiskala svojo pikasto ruto, spravila je denar v žep in je hitela iz kuhinje. Hitela je po koridoru, po stopnjicah navzdol, po temnih, mračnih hodnikih, in je prišla končno skozi glavne duri na prosto, na cesto.

Zlato jutranje sonce je sijalo na velika okna hiš in na strehah se je lesketalo kakor samo čisto zlato. V polnih tokovih so lili solnčni žarki z neba in so preplavili vso dolgo, svetlo in živahno ulico.

Mici se je bleščalo pred očmi, ves obraz se je svetil v luči; zasenčila si je z dlanjo oči in je sklonila nizko glavo . . . Po cesti navzdol je prihrumel avtomobil; prah se je dvignil s tal in zaprašilo je na vse strani. Mici je zamižala, da bi ji ne prišel prah v oči, in se je obrnila k zidu. Veselo hrumeč je odbrzel avtomobil dalje po široki, gosposki cesti naprej . . . Postala je in je gledala, kako vstaja na ulicah življenje.

Lepo oblečeni mestni ljudje, gospé in gospodje, so hodili naglo po trotoarju. Tu in tam je prižvižgal kak fant mimo in se je zadel s komolcem kakor nalašč ob njo, pogledal jo je postrani, pomežiknil ji je hudobno in je izginil za ovinkom . . . Po cesti so pričeli drdrati vozovi, drug za drugim; vozniki so pokali z biči, smejali so se in so se razgovarjali glasno med seboj. — Nenadoma se je glasno zasmejala in se je napatila zopet naprej. „Treba hiteti . . . gospa gotovo čaka . . .“

Pospešila je korake, da bi prišla čimprej do kakšne prodajalne. Kakor pa je hodila, kmečka vsa in uboga, je mislila čudne stvari . . .

Ko je tako hodila, ji je prišel nasproti Nilkin fant Pepi, ki ga je videla prejšnji dan. Že oddaleč ga je spoznala po hoji in po obrazu, pa tudi on jo je takoj spoznal in se je vstavil pred njo.

„No, kaj bi?“

Zasmejala sta se drug drugemu; Pepi jo je vjel za polno, belo, do komolcev golo roko in ji je pogledal v oči.

„Kako ti je ime? . . . Saj si ti tista, ki si šla snoči z Nilko — ali ne? . . .“

Mici se je še bolj zasmejala kakor prej.

„No, kajpada . . . Mici sem jaz, veš, Mici . . .“

„A, Mici? — Mici! Veš kaj, pojdi z menoj, nekaj lepega ti bom povedal . . .“

Dejala si je roke na oči in se je čudila.

„Kako? — Nimam časa . . .“

„Ah, kar pojdi! . . . Samo nekoliko časa pojdi z menoj!“

S silo jo je potegnil s seboj, da se je morala okreniti. Videla je hudoben pogled v njegovih očeh in naenkrat se je zbala.

„Kaj bi pa rad od mene?“

„Rad te imam. — Pojdi, da ti povem . . . povem čisto natanko . . . kakor mislim.“ — Šla je . . .

Počasi sta stopala, roko v roki, in Pepi je govoril tako sladko, tako medeno in zapeljivo. Mici pa je poslušala in se je smejala na ves glas; čisto je pozabila, kaj da ima prinesiti gospé, na vse je pozabila, na ves svet okoli sebe.

Obstala sta sredi ceste in Pepi ji je rekel:

„Stopiva tja v vežo; nihče ne vidi . . .“

„Ne, ne!“ se je branila Mici. „V vežo pa ne . . . Samo v vežo ne . . . Kar po cesti naprej!“

Prišla sta mimo velikih, hišnih duri. Pepi je hotel poriniti Mici v vežo, a tedaj se je Mici nenadoma iztrgala iz njegovih rok in je planila na trotoar.

„Lump! Lump!“

Z vso naglico je hitela nazaj po cesti in skoro ji je bilo do joka. Komaj da je prišla iz prodajalne z rumom, je že brzela proti domu.

„Kaj poreče gospa, ker me ni toliko časa nazaj? . . . O Bog!“

Gospa jo je že čakala pred durmi. Ko je prihitela po stopnicah navzgor, vsa zasopla in potna, je nagubančila čelo in je dvignila glavo višje.

„Kod si se pa klatila? . . . Kod si se vlačila, vlačuga zanikerna? . . . Celo uro te ni nazaj . . . Gospod bi bil kmalu brez zajtroka odšel v urad . . . samo zaradi tebe . . . Sicer pa, sva že opravili. Lahko greš. Kar svoje cunje poberi in adižo. Si razumela?“

Mici je sklonila glavo na prsi in zajokala: „Kaj bi jokala!“ jo je posvarila gospa. „Lenuhov ne maram, vlačug še manj . . .“

Pograbila je steklenico iz njenih rok in je odhitela v kuhinjo.

Kakor da je treščilo vanjo, je bilo Mici; v enem samem trenutku se je streznila iz svojih sanj.

Gospa se je vrnila iz sobe.

„Glej, saj je še tu . . . Ali boš šla ali ne . . . Še po policaja bo treba . . . vlačuga zanikerna . . .“

Mici je speklo v dno duše.

„Ne, ne! Vlačuga nisem!“

Okrenila se je in je hitela drveč po stopnicah navzdol na cesto, na trotoar. Tu je omahnila, padla je in se je dotaknila s čelom mrzlih tal . . .

MIJO MLADENVIČ :

RESIGNACIJA.

Zate je solnce
zate je beli dan,
zame brezvezden
večer je teman.

Hiti! Naj spremlja
topli te solnca svit!
Jaz pa samujem
naj v temo zaviti!

Hudomušna prijateljica.

„Jaz vam trdim, gospodična, da je bila dovtipnost vselej domača lastnost v naši družini in hiši.“

„Ali res? Potem jo le tudi prinesite enkrat s seboj pokazat.“

Previden gospod.

„Punca, kaj je vam padlo v glavo, da v pritličju snažite okna z varstvenim pasom?“

„Tako mi je naročil naš gospod, on se namreč boji, da me kak možki ne unese.“

JOHN WILLIJAM NYLANDER:

POZDRAV MATERI.

V čitalniški sobi velikega zavetišča za mornarje v Bostonu sem slučajno ugledal velik, štirioglat plakat, ki je neopazeno visel v skitem, temnem kotu sobe.

Papir je bil rumen od starosti; hišnice so ga s svojimi kunjami prašile brez pozornosti, cel je bil zamazan in zmečkan. Pisava, pa je bila še vedno jasna in razločna. Bila je to listina, kakoršne so večkrat povešene po stenah mornarskih domov in cerkev, od raznih misijonov za brezdomovince ustanovljenih, listina, ki je v vsaki vrstici govorila o hrepenju in solzah, o neznani ali sluteči nesreči in morda tudi o skromnem, slabotnem upanju — listina pogrešanih mornarjev.

„Elija Matson iz Brando, — ki petnajst let ni glasu o njem — išče ga njegova stara mati.“

„John Helman iz Äba, — pisal je zadnjič iz Kalkute leta 1878 — iščejo ga sestre.“

Vedno isto izginjenje brez sledu, ista žalost. Vedno, povsod čakajoča, stara mati, oče, brat, sestra, nevesta.

Zanimanje, s katerim sem čital to listino, se je še povečalo, ko sem videl, da mi je vsako ime znano in da so vsi kraji, ki so bili imenovani, v moji domovini, na Finskem. Finski mornarski pastor v Hullu je sestavil to listino, ki je kdoveki na kak način prišla sem čez morje v ta tuji ameriški dom za mornarje.

Toliko čudežnih povesti se pripoveduje o teh listinah, ki čez dolga leta hipoma zopet zvežejo vezi, ki so bile morda že desetletja pretrgane, med brati, med zakonskimi, med starši in otroci. Kolikokrat je našel mornar na tej listini ime svojega tovariša in če je tudi ta zunaj v svetu skril in spremenil svoje ime. Svojo domovino, svoj rodni kraj je vseeno izdal v zaupljivi uri. Starost je enaka. In včasih je tudi on sam našel in čital svoje lastno ime.

Čital sem dolgo listino od besede do besede, od vrste do vrste, pazljivo in pobožno. Opazil sem, da večino izgubljenih iščejo njihove matere, njihove stare matere, njihove žalostne matere, njihove hrepeneče matere, od matere, ki še upa, — skoro vedno je bila mati.

Zastonj sem iskal med vsemi temi imeni znanca, ki ga je kdaj tu zunaj zanesel veter na mojo pot. Tudi pozneje nisem nikdar doživel veselja, da bi bil izvoljen naznaniti zvesto čaka-joči materi radostno vest: Tvoj sin živi!

Kar bom tu povedal, ni zato nobena zanimiva povest o izgubljenem in zopet najdenem sinu. Samo pozdrav je, ki ga moram izročiti. Pozdrav od koga? — Da, niti tega ne vem. Od mrtvega. Komu? Žalujoči materi, ktere ime mi ni znano.

*

Ne daleč od Bostona tvori severno-amerikanska obala nizek, peščen jezik, ki se milje daleč steza v atlantični ocean. Na zemljevidu ima ta kraj podobo srpa ali pa zakrivljenega, hudobnega zoba neznane pošasti iz pravljic. Že sama njegova podoba budi misel na smrt in pogubo. Stoletja že je ta špica stran vseh ladij, ki plovejo tod okoli. Ob viharju in megli rinejo skrivnostni morski toki ladjo lahko preblizu obale in kakor magnet jo privlečejo peščene plitčine na se, ki se skrivajo pod vodo ob obali. In zgodilo se je celo v popolnoma jasnih zvezdnatih nočeh, da je ladja samo za las pogrčila svojo smer in se je s polnimi jadri zaletela na goljufivi prod in se razbila.

Zunaj na skrajni špici tega jezika gleda prijazna luč raz visocega, belega stolpa. Koliko jih je, ah, zaklicalo, ko so jo ugle-dali: „Prepozno!“ Koliko umirajočih oči je pač že zrló v zadnji minuti v to luč, morda v neopisljivij grozi, morda v neminljivem upanju.

Skoraj v vsaki ribiški koči na tej obali imajo desko z napisom kake razbite ladje pribito nad vrati. Malo cvetoče mestece, na pol pota k pogubonosni špici, je, pravijo sezidano in postavljeno od bogastva, ki ga je vrglo morje na prod od ponesrečenih ladij.

Na pokopališču zunaj pred mestom ležijo cele vrste družinskih grobov, zaznamenovanih s po enim belim križem; kdor čita tablice z že na pol obledelimi črkami, bo žalostno zmajal z glavo.

Tukaj leži
posadka barke Jolante.

—
Tukaj čaka
deset ponesrečencev od Sidney Hall-Liverpool
vstajenja.

Le redko kdaj je napisano kašno ime, nikoli dan rojstva, na grobovih.

Če bi ti križi in tablice govorile, bi pripovedovale mnogo mnogo žalostnih povestij. Ali skrivnosti molče in ljudje zunaj v svetu dalje čakajo in upajo.

*

Nekega mrzlega januarskega dne pred nekoliko leti sem gledal, kako so polagali v grob štirinajst dolgih lesenih krst v en sam prostoren grob na siromašnem pokopališču neke ribiške vasi. Mrzel veter je nosil suh, droben sneg čez plan in zagrinjal grob s svojim belim bleščečim plaščem med tem ko je duhovnik staro krzveno kučmo globogo potegnjeno preko ušes molil mrtvaške molitve. Tukljenje vetra in morja je ogluševalo besede duhovnika. Tesno so se drenjali skupaj ribiči, grobokopi in nosilci. Možje so se naslanjali na svoje lopate in zdelo se mi je, da nestrpljivo čakajo, da izvršijo svoje delo. Včasih so pozorno pogledali čez morje, ki je izgledalo izpod belih letočih snežnih oblakov zeleno, ko smaragd. Pokopavali so tiste od posadke angleške fregate „Jason“, ki jih je dalo morje nazaj na prod.

Šest dni prej se je potopila v temni noči fregata Jason.

Strašna viharna noč je bila to. Spominjam se, kako je sipal sneg v gostih plasteh na okna mornarskega doma; mi smo sedeli ob peči in poslušali, kar nam je pripovedoval ladjini tesar Jones. Steklo je zvenčalo in tresketalo pod divjimi udarci vetra.

Jones je prekinil svojo povest.

„Hud veter je zunaj,“ je rekel. „Bog bodi milostljiv vsem, ki pridejo nocoj preblizu obale!“

Plinske svetilke so nemirno trepetale, a mi smo vsi molčali.

Big Charley, moj stari drug z morja, je prišel ta trenotek z mesta nazaj. Pripovedoval je, da je obtičalo par tramvajskih vozov v snegu in moral je peš gaziti domu; parkrat se je spodtaknil ob pretrganih brzovajnih in telefonskih žicah, ki so se valjale v snegu. Gotovo se bo zgodila kakšna nesreča po noči...

Drugi dan so bile vse železniške zveze pokvarjene, brzovaj in telefon v neredu. Po mestu se je razširila novica, da se je razbila zunaj na špici velika ladja po noči. Pripovedovali so, da se ni nihče rešil. Tudi ime ladje se je izvedelo. Ni bila še stara, komaj par let, in imenovala se je „Jason“. Iz vzhodne Indije je vozila sladkor v St. John na Brunswicku. Par mescev že je bila na vodi in nesreča jo je doletela samo še par dnij daleč od cilja takorekoč pred pristanom. Čudna osoda!

Eni dan po nesreči videli so se, kadar je prenehalo snežiti, jrboli nad valovečim morjem, ali že naslednjega jutra je izginilo vse. Gotovo se je ladja s tako silo zaletela na prod, da se je razdrobila na sto kosov, ki so se kmalu razsuli od navala valov.

Takoj, ko se je vihar malo polegel, so poslala zavarovalna društva rešilni parnik na lice nesreče, ne toliko zato, ker bi se bilo dalo še kaj rešiti, kolikor zato, da se popišejo vzroki nesreče. Jaz sem bil znan s krmilarom parnika, pa me je vzel s seboj.

Izkricali smo se v Prowincetovnu in šli še kake pol ure peš po žalostnem, pustem kraju, pokritem s snegom. Izza nizkega hriba par sto metrov od obale je ležala borna ribiška vas z nizkimi hišami in priprosto cerkvijo. Še bliže morju je ležala na griču rešilna postaja z razglednim stolpičem in barako za čolne.

Na poti iz mesteca nas je srečal žalosten sprevod. Na navadnem lojtrskem vozu je vleklo mršavo kljuse štiri ozke, bele krste. Pred vrati dolge lesene šupe je stalo nekaj žensk in otrok. Vstopili smo. Notri so polagali ribiči posadko Jasona v krste. Žalosten pogled!

Kovčeg z dokumenti so našli na obali. Čital sem v popisu posadke imena teh nesrečnežev, ki so se pred par dnevi nepotrpežljivo veselili na blizko luko. Spomnil sem se na listino onih, ki sem jo čital pred par dnevi v mornarskem domu.

Morda bom tu našel koga od onih, ki so jih iskale matere in sestre? Morda je tu konec upanja kakšne nesrečne matere, konec srečnega pričakovanja mlade, ljubeče deklice?

Nobeno od teh osemindvajset imen mi ni dalo odgovora. Brown, Johnson, Smith, Murpy, Dawis, Thomson, Jones in drugi — sama imena, ki jih najdeš na vsaki angleški in ameriškanski ladji.

Po obleki so spoznali kapitana in krmilarja, dalje pa je bilo nemogoče vganiti, koga od onih osemindvajsetih so polagali v teh devetnajst krst, kako so se imenovali ti tukaj in kako onih devet, ki jih je morje zadržalo za se.

Ko sem že odhajal, so ravno zadnjega od mrličev vzdigovali v njegovo krsto. Pogledal sem v njegov obraz in se zdrznil. Kje sem že videl te črte? Kje sva se srečala on in jaz? Zastonj sem se spraševal in spominjal. Morda je motila samo neka daljnja, nejasna podobnost.

Ali čim dlje sem gledal obraz in postavo v ozki, ubožni krsti, tem bolj sem bil prepričan, da je to gotovo moj rojak, moj brat, da sva sinova ene domovine. Njegova rojstna zemlja je bila tudi moja mati, med statisoči bi bil spoznal Finca.

Ni bilo le ugibanje, domnevanje. Prepričan sem bil. Nič posebnega, karakterističnega ni bilo na izgledu in obleki tujega, mrtvega mladeniča. In vendar sem vedel v hipu za gotovo, da se je rodil na Finskem, kakor jaz.

Prevzelo me je čudno ganjenje. Čutil sem, kako bliz mi je ta mrtvec v ubogi krsti pred menoj, kako mi je drag, kako spadava midva med vsemi temi živimi in mrtvimi skupaj.

„V bližino Deverleya ga je zaneslo,“ je pripovedoval nekdo od rešilnega moštva. „Tam sem ga našel, kakor da je živ prišel na obalo in se legel na prod k počitku, tako je izgledal.“

„Ubožec, morda je sam priplaval na prod in od mraza umrl že na suhem,“ so govorile ženske. „Škoda, da ga niso prej našli, morda bi ga bili še rešili!“

„Da, ležal je na kopnem, glavo položeno na roko,“ je pripovedoval mož. „Kakor da bi spal. Samo nalahko ga je pokril sneg.“

Ženske so si brisale oči z rokavi. „Tak mlad, prijazen fant! — Kako lepe lase ima,“ so ga hvalile in pomilovale a oni možki mu je oprezno sklepal roke.

Tenki, raztrgani rokav se je zdrsnil doli po laktu in videlo se je nekaj črk vrezanih v kožo.

„Kaj je to?“ so spraševali. „Mogoče njegovo ime?“ so ugibali in se drenjali okoli krste.

Ena od žensk je skušala čitati črke ali je zmajala z glavo. „Tuj jezik je to,“ je rekla.

Porinil sem ljudi vstran in se sklonil k mrliču. Na mišičavi roki so bile tetovirane štiri črke.

Finsko je bilo pisano, v mojem rodnem jeziku.

„Aiti“ sem bral. „Mati . . .“ sem prestavil in vsi možki in vse ženske so se zdrznile in kakor iz dna srca so zašepetali: „Mati!“

TONE RAKOVČAN:

TRIJE ŠOPKI.

Tri devojke
šopke povile
s solzo grenko
jih orosile
z željo vročo
jih poljubile:
ah, da bi šopki
vedno cveteli
njim tam na prsih —
pa da duhteli
bi na vso moč...

Težka nam slutnja
srca napaja
s tugo bolešno
misli navdaja —
tam za gorami
tam za vodami
boj hud razsaja...
Z njimi vi šopki
tja odhitite,
zanje prosite,
da ne objame
jih večna noč...

Sel je prijezdil
sem čez gorovje,
pa je prinesel
jasno novico:
... dom je otet — —
pa je prinesel
šopke veneče
vrnit devojkam,
ki jim vele:
Fantje junaki
daleč na tujem
pod hladno zemljo
mirno zdaj spe...

ČRTICA.

Videl jo je prihajati — že zopet v novem klobuku. Imel jo je sicer rad, prav rad, a ker je opazal, da postaja dan za dnevom potratnejša, zbolelo ga je, ko je pomislil, da dela to njegova bodoča soproga in si že zdaj ne da ničesar do-povedati.

Ko je dospela do njega, dejala je vsa žareča v lica: „Ni res, dragi, ta mi pa še najbolj pristoja,“ kazoča na razkošni klobuk.

Ali, Matilda, oprost, čemu zopet novi klobuk? Kmalu jih bo deset.“

„Deset? O toliko pa ne. Pet pa pet.“

„A jaz mislim, da vsaki dami zadostujejo za jedno sezono trije klobuki, kar je več, je potrata.“

„Potrata? Cuden si danes, Avguštin! Še vesel bi moral biti, da imaš tako lepo nevesto, vedno v novem klobuku.“

„Vse kar je prav, dragica. Pomisli, pohištvo stane še čez 1000 kron in vse — na obroke. In — —“

„No in? Kar izgovori, čemu bi požiral. Kar naravnost reci, dote pa ne bo“ . . . je siknila in se zravnila . . .

„Nikar se ne razburjaj. Povem ti samo, da si mi veliko ljubša priprostejša.“

„Tako? Morda bi celo rad, da si zavežem ruto krog glave? Gospa postajenačelnikova naj bi nosila ruto? Pomisli! Če ti to roji po glavi, kar drugo si poišči!“

Zavrtela se je na petah in odšla — — —

Doma je stopila pred zrcalo.

„Dote res ne bo, a iz tega ne sledi, da ne bi smela nositi klobuk, ki mi je po volji. Toliko pa še vedno imamo. O, še!“

Spela je klobuk, zavrtela ga v roki:

„Še za dosti klobukov imamo!“ Prijela je za kinč, potrgala ga raz njega, nato pa ga zalučala po sobi. „Že jutri bo drug, še dražji!“

Da bi dobila zadoščenje, poprijela se je bogatega inženirja, ki jo je tudi poročil. Od takrat pa je samo gledala, kako bi nekdanjemu svojemu Avguštinu nagajala . . .

Ne dolgo — Avguštin ji je revanžiral. Vzel je njeno največjo sovražnico, ki bi si na samem nemara še v lasje skočili . . .

To pa je bilo, kot da bi podrezal v sršenovo gnezdo. Obe ste imeli sedaj moža, oba visoko cenjena in na odličnih mestih. Začelo se je pravo pehanje. Katera bo lepša? Jedna drugi si niste dali ukloniti. Povsod ste nastopali v najlepših toaletah, v najrazkošnejših klobukih.

Prigodilo se je pa, da se je na nekem strastnem plesu gospa načelnikova prehladila in — zahirala . . .

In ko so ji zapeli zvonovi, poskočila je Matilda: „Hvala Bogu! Šla je... Nobene ni več, ki bi mi hotela konkurirati. Zopet bom sama ena najlepših.“

V jeseni некоč smo se vračali od lova. Bila nas je velika družba. V sredi je stopal dovtipen gozdar in uganjal svoje burke. Prišli smo na ozko pot, morali smo drug za drugim. Nakrat je gozdarju spodrsnelo, padel vznak, puška je izprožila, nesreča je hotela, zadet je bil zadaj stopajoči lovec — inženir . . .

Matilda je bila tedaj uklonjena!

Sklenila je roki in zaklicala: „O, Avguštin, kaznovana sem, ker sem se veselila nad smrtjo tvoje žene. Nikar me ne sovraži!“

MICI LEŠČAK:

NOČ V JETNIŠNICI.

Mrzla zimska noč je. Dobro bi bilo spati v gorki postelji; toda služba me zadržuje. Ogrnem si plašč in tako hodim neslišno (v copatah) po dolgih, razsvetljenih hodnikih. Ure se vlečejo kot dnevi. Pa kaj, tri ure že minejo, potem me bo druga nadomestovala. V celici št. 6 je vse mirno. Nič se ne čuje; niti dihanje pijane Klare, ki je pred par urami mirno v alkoholu zaspala.

Ta Klara je ena mojih klijentk. Nekdaj je bila lepa; toda starost, največ pa pijača sta jo popolnoma spremenile. Od nekdanje lepote ostali sta jej edinole dve lepi kiti las.

Minila je polnoč.

Jaz nadaljujem svoj obhod po hodnikih. Drin! drin! se oglasi zvonec ob vhodu v jetnišnico. Stražnik gre odpirat.

Vstopijo dva orožnika z dvema uklenjenema možkima in eno žensko. Žensko so seveda meni izročili. Iz njenega zapisnika sem spoznala, da je kupila več ukradenih predmetov od onih dveh mož, v katerih družbi je bila aretirana. Vse celice v mojem oddelku so polne; torej jo odpeljem spat v celico št. 6.

Ko odprem vrata, ki povzročijo seveda nekoliko copota, se Klara prebudi.

Ravnokar pripeljana žena vstopi.

Klara se dvigne na postelji, njeni dve dolgi kiti ji visijo kot dve kači od glave do vzglavja. Drgne si oči, pogleda vstopivšo ženo in spoznati se. „Botra, botra, kaj ste naredila?“ Botra: „O Klara, kaj ti si tukaj? Kaj si pa ti naredila?“ Na to ju jaz opomnim, da sedaj ni ura za pogovore, naj molčijo, ker tukaj mora biti mir po noči, sicer pa bo prihodnji dan dosti dolg za pogovore.

Utihnemo, zaspijo.

Sliši se le enakomerno dihanje jetnikov.

Dr. IVO ČESNIK:

CERKOVNIK PETER.

(Slika s Krasa.)

Napisal bom zgodbo o uboštvu in pomanjkanju. Rajši bi povedal povest o izobilju in blagostanju, o prijetnem in udobnem življenju. A na Krasu so le redki izvoljenci, ki gledajo brez skrbnosti in lagodnosti v oči, ki sede pri polnih loncih za ognjiščem, obirajo svinjska plečeta in pijejo teran in so židane volje. Pridejo pač trenutki, ko pozabijo stari in mladi na vse nadloge in trpljenje, ko se krepčajo čez mero pri vincu in vrte pozno v noč. To se zgodi pogosto, a ko drugi drugi dan mislijo na revščino, na lačne otroke in na svoje bodočnost, se jeze sami nad seboj in na tihem kolnejo in hodijo na polje pobitih obrazov, sklonjenih hrbtov, povešenih oči.

O uboštvu vam hočem torej govoriti, o uboštvu cerkovnika Petra.

Zgodaj je vstal ono jutro in šel zvonit, predno je vstala prva zarja na vzhodu. Počasi je stopal po vasi mimo bednih hiš z osivelimi zidovi in mislil, kako bi se smejal vsem faranom, ki se norčujejo iz njegove suhe postave in slabotne govorice. Mislil je, da je vas kovačnica velike beračije. Morda trije, štirje kmetje so nezadolženi, druge pa tarejo dolgovi, da pod njimi ječe in omagujejo. Malo pridelajo vaščani koruze, malo zori črnega terana, ker ograde v dolinicah so majhne in neznatne in božja roka ne blagostavlja leto za letom mastne zemlje. Zgodi se, da se zapre nebo nad kraško planoto, da vzdihuje zemlja po blagodejnem dežju, a mogočna solnčna obla ne pusti oblaka na horizont. Ljudje gledajo žalostno na nebo in iščejo sence. Pa zemlja je razpaljena, razpaljene so strehe, krite s korci, zavarovane s težkimi kameni, razpaljene so skale po pašnikih in gričkih, razpaljena so pota. Vode manjka, dve uri daleč jo vozijo vaščani iz Štivana, kjer namaka rodovitno zemljo opevani Timav. Pol vasi izdeluje bičevnike iz kropine. Ročni so bičevniki, vlačni in prožni, znani daleč po svetu. Jeseni pride žid iz daljne Poljske in sklene kupčijo z vaščani, priliznjeno se smehlja, ponižno se klanja, veliko govori in dokazuje, kako grozna je bila njegova izguba lani, kako neizmerna mu preti letos, noslja in mrmra, da ne more plačati tako drago kot zahtevajo bičarji. Žid je oblečen slabše kot Kraševci, jezi jih morda, ko jih izrablja in vara, morda se jim smili, bičevnike mu prodajo, kakor želi.

Revna je vas, revne so bajte, revna je šola sredi vasi in učitelj, star in betežen, napol kmet, napol gospod, dolg in neroden vedno z debelo gorjačo v roki, pred seboj pa dva otroka. Obilo družino ima, je močnik in polento, da jo preživlja s skopo plačo in še zraven šola starejšega sina. Reven je tudi vikar, majhen, neznamen gospod pri petdesetih letih, ki razda vse beraškim vaščanom in stanuje v napol podrtem župnišču. Vse je revno, revna je tudi cerkev, stara in majhna z osivelim zidovjem, nizkim benečanskim zvonikom, v katerem visita le dva zvona, ker je mojster sezidal preozkega za tretji zvon, radi česar je nastala dolgotrajna in težka pravda kot poročajo viri.

Tako je razmišljal cerkovnik Peter o vaškem uboštvu, ko je šel zvonit zarana, razmišljal je tudi o svoji mizeriji. Majhno, nizko bajto ima poleg šole, vsa revna je in beraška; streha je razrita, korci pobiti, da pušča voda ob deževju v celih curkih skozi preperle žaganice in podove; ognjišče v pritličju se tišči sramežljivo v temen kot, kamor ne sveti nobeno okno. V dveh sobicah poleg kuhinje škripajo pokvarjene žaganice od starosti, okna nimajo šip in so zadelana z belim papirjem; ob burji brije tam skozi kar za stavo. Edini dve postelji pri hiši nimata prednjic in zadnjic niti vzglavja. Pet malih otrok leži po tleh v cunjah, dva starejša spita v delavnici bičevnikov, ker cerkovnik Peter nima hleva za seno ali listje, nima prašičev in goveje živine, redi samo dve ovci, žena pa dve kokoši. Za ovci nima niti pednja zemlje, zato mora travo kupovati. Predlansko leto je gnal Peter ovci past na občinsko pot, pa sta zašli na sosedov travnik; sosed je tožil Petra radi odškodnine in cerkovnik je moral plačati 3 krone. Drugič je bral na Štrancarjevem malo trave in smukal murvovo perje. Tedaj je prikrevsal mimo stari Štrancar, ga videl in naznanil pri sodniji. In Peter je sedel v Trziču tri dni v zaporu.

Povsod revščina, povsod težave!

V delavnici za bičevnike je še najlepše življenje. Tu poje nož in sekača, in teče rezilni stroj ves dan in pogosto še pozno v noč. Dva sinova, Miro in Karol, sta pridna kot mravlje, oče Peter jima pomaga. Pa velika je družina, devet glav šteje in vsem je treba rezati kruha trikrat na dan, zaslužek je pa malenkosten. Trikrat na dan je družina, a tako malo in priprosto, da gre lačna od mize in je suha in slabokrvna od matere do zadnjega dojenca. Kava in salata in repa, to je hrana ubožni družini, trikrat na teden krompir in dvakrat polenta. Peter gleda z usmiljenjem na družino, ki ji je dal življenje, pa je ne more dostojno rediti in oblačiti.

„Tako je bilo od nekdaj pri revežih,“ si je mislil Peter, ko je šel zvonit, tako je mislil v zimskih nočeh, ko je burja razsajala okrog oglov in ni mogoče mirno spati. „Mnogo otrok, malo jela. Bogatini pa imajo malo otrok, pa dosti jela. Narobe naj bi bilo! O, da bi zadel srečko, precej bi bilo drugače.“

Bi pa ni še nikoli ustrelil zajca, in Peter tudi ni zadel srečke, čeprav je parkrat stavil v loterijo, in prepričan sem, da je tudi ne zadene do smrti.

Oprostite mi, da sem vas dolgočasil tolika časa z opisovanjem Petrove beračije. Povedati sem vam hotel zgodbo o Petrovem cerkovnikovanju in le mimogrede vplesti njegovo revščino. A pisatelj obrača, pero pa obrne. Prav sram me je te pregrehe, kesam se in hočem popraviti svojo slabost.

Peter je dospel do cerkve, snel je klobuk in ga vrgel na tla, na to je pocuknil za vrv, in zazvonilo je ponižno po dolini sv. jutro. Cerkovnik je molil in gledal na vasi, ki so ležale naokrog, raztresene kakor jagnjedi ob beli cesti, gledal je proti morju, odkjer so se dvigale lahne meglice.

Zadnje zvezde so sijale na nebu in na vzhodu je vstajal lep božji dan. Pomlad je bila v deželi, prva pomlad, in Peter je je bil vesel. Zanj je prišel čas bire, in danes jo pojde pobirat prvič v svojem cerkovniškem službovanju.

Odzvonil je, pobral klobuk in počasi stopal preko pokopališča v vas.

Tedaj so peli petelini povsod v dolini, in iz dimnikov se je jel dvigati gost dim proti jasnemu nebu. Jutro se je porajalo, prelepo jutro, kakor ga mora biti vesela človeška duša, če se ozre preko božje kraške narave na morje in furlansko ravan.

Cerkovnik Peter je tolikokrat gledal naravno lepoto, tolikokrat slišal ptičje petje v prvem jutru, da ni opazil ničesar, kar bi zanimalo njegovo oko. Bil je zamišljen sam vase in je mislil na biro in svoje cerkovnikovanje. Spomnil se je, kako je prišel do cerkovniške službe.

V svoji mizeriji in nadlogi se je nekoč zatekel h gospodu vikarju.

Tiste dni so ga nadlegovali upniki štacunarji od povsod. Obrnil se je torej do vikarja, ki mu je pomagal. Zgodilo se je pa, da je tedaj cerkovnik Jakob odpovedal službo občini, ker mu farani niso hoteli plačati bire in 50 kron.

„Lepa prilika je to zate, Peter! Potegni se za službo! Jakob je bil lenuh, ni se mu ljubilo zvoniti o pravem času ne sv. jutre ne avemarije. Ti si marljiv kot mravlja in točen kot ura, kar ustvarjen si za cerkovniški posel. Streči se nauči pri maši! Pravim ti, poteguj se za službo, jaz te priporočim.“

Peter se je razveselil novih mastnih dohodkov: od vsake številke v fari dobi 50 vinarjev in 3 jajca; to je bogatija zanj. Pobrigal se je za službo, poprosil, se ponudil ter dobil. Ročen cerkovnik je bil, spreten, snažen — kratko bil je mož na svojem mestu. Pridno je zvonil na vse zgodaj, lepotičil in pometal cerkev, navijal in urejeval staro uro v zvoniku. Upal je na imenitno plačo in se zibal v lepih sanjah. Pri vikarju je večkrat dobival priboljšek po južini ali po večerji in ga vsprejel s hvaležnim srcem.

Tisti čas se je zdelo, da se mu je obraz znatno podebelil in suha koščena brada skrajšala. Le oči so ostale stare, vodene oči, zaprte od dolgih trepalnic, zakopane v globoke jamice, hoja je ostala prejšnja tresoča in drobna in ponižna in boječa.

Danes pojde pobirat svoj trdo prisluženi cerkovniški užitek. Bog varuj, da bi imel tako smolo kot prejšnji cerkovnik Jakob, kateremu niso hoteli ljudje plačati in odrajtati bire. Njemu se to ne zgodi, njemu revežu, očetu sedmih otrok! Kako si opomore s 50 K, kako drago proda v Trstu ali v Gorici nabrana jajca! Hišo si popravi, dolgove poplača, obleke nakupi, Bog daj, da bi nabral. Bog daj, da bi se mu ljudje ne puntali, kakor Jakobu!

Težko in nestrpno je čakal maše ob šesti uri. Molil je in se priporočal vsem svetnikom za srečen dan. V zakristiji se mu je zelo mudilo, kar je opazil gospod vikar in mu ponagajal: „Le pogumno se drži, Peter! Če ti kje ne bodo hoteli dati, zarobanti in udari ob mizo! Da je vsak delavec vreden svojega plačila, jim povej! Ali si razumel?“

„Sem, gospod!“

„Torej pogum, Peter!“ ga je vikar opominjal in podrepal po rami.

„Hvala, gospod! Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ je pozdravil in odšel pred vikarjem iz zakristije.

Doma je vzel cajno v desnico, v levico palico in se odpravil po fari.

„Hodi z Bogom in dobro opravi!“ mu je rekla žena.

„Bog mi daj svoj blagoslov!“ je odgovoril Peter in odšel.

V najoddalnejši hiši svoje fare se je ustavil in povprašal po biri.

„Letos si prišel pa ti!“ se je zadril nad njim gospodar. „Lani Jakob, letos Peter! Povedal sem Jakobu, da ne dobi nič, ponavljam Petru ravnoisto. Jakob je odšel s prazno cajno, Peter dobi cebado, če se kmalu ne pobere. Peter mi ni delal ničesar celo leto, tudi plačam ga ne. V drugo farno sem hodil k maši, tvojega zvona niti ne slišim. Pojdi, tam so vrata!“

Peter je bil ponižen in se ni kregal. Odpravil se je v drugo, tretjo hišo, celo dopoldne je bral, dve tretjini ljudij mu nista dali ničesar. Žalosten in potrj je prišel h kosilu in potožil ženi svoje križe in težave.

Tolažila ga je in mu dajala poguma za popoldne. In pričala ga je, da se mu bo v domači vasi godilo boljše kot dopoldne po zunanjih selih. A tudi vaščani so po večini stavkali in se puntali, da se je potrpežljivi Peter naposled ujezil in sklenil sam pri sebi: „Posmehovali ste se mi celo leto pri mežnarskih poslih, smejali ste se moji govoric in hoji. In zdaj ste me okanili za biro. A prvič in zadnjič ste me. Za norca me ne boste imeli več. Boječ sem bil in ponižen, a zdaj mi je že preveč. Od danes naprej nisem več cerkovnik. Zaradi gospoda naprosim podružničnega cerkovnika iz Selnice, da postreže ob nedeljah,

jaz se pa ne dotaknem več mežnarskih opravil. Kmalu bom videl, če vam bo kaj dolgčas po zvonanju sv. jutra, avemarije in po mojem klenkanju. Zvonovi bodo tiho kakor veliki petek.“

Peter je sklenil, zvonovi so utihnil, farani so zaman čakali na sv. jutro in avemarijo. V nedeljo je vikar naznanil z lece, naj si iščejo novega cerkovnika, ozmerjal je stare puntarje, ker ne dajo zasluženega plačila tako pridnemu in vestnemu delavcu. Popravijo naj svoj greh in gredo k Petru, da jim bo spet mežnaril. Vikar je pridigal stenam.

„Ubogi smo! Ne moremo plačati!“ je trdil eden pred cerkvijo po maši.

„Plača naj vikar, saj on rabi cerkovnika, ne mi!“

„Čemu ga je treba! Vsako nedeljo naj opravlja eden izmed faranov cerkovniški posel, pa bo.“

„E pač, cerkovnika je treba, le malo preveč plače ima. Čemu mu je treba dati tako biro.“

„Bire ne damo. To je zastarela navada. Na davke naj se vložijo služba, pa jo bomo plačevali.“

„Tako je! Na davke naj se vložijo!“

„Kaj na davke! Saj je že itak vse obdačeno.“

Modrovali so ljudje, županstvo je pa razpisalo službo cerkovnika. Nihče je ni maral sprejeti, nihče se ni ponujal. Šli so k Petru, naj nadaljuje svoj posel vsaj dotlej, da dobe novo moč. Peter je obljubil delati, če mu plačajo biro. Molčali so odposlanci, odklonil je Peter.

Zvonovi so molčali zjutraj in zvečer, le pred mašo in opoldne je hodil zvonit gospod vikar, ki je hranil ključ od zvonika. Nedelja za nedeljo je bila brez pritrkovanja, nedeljo za nedeljo je govoril vikar o puntarjih.

Koncem maja se je zgodilo, da so fantje razbili vrata v zvoniku in šli pritrkavat. Zopet se je jezil vikar in jim pridigal in dokazoval, da ni lepo tako delati in udirati v cerkvene prostore in da je cerkveno ognjeno. Poslušali so ga in mu prikimali; ko so odšli po vasi, so pa godrnjali nad njegovo sitnostjo.

Zgodilo se je pa še nekaj hujšega. Orožniki so zvedeli za ulomilce, naznanili se jih sodniji — in fantje so bili zaprti.

Ko so bili zopet svobodni, je vikar neko nedeljo znova pridigal o puntarjih in opisoval nekdanje lepe čase, ko je pel vsako jutro in vsak večer zvon, da se je razlegal njegov mili glas tja do morja. Kako neprijetno je, če toliko časa ne pritrkuje ob nedeljah in praznikih. Sramota je za faro, ki pride ob dobro ime, sosedje so norčujejo, časopisi pišejo, ves svet izve, kakšni so puntarski Kraševci. Zenice so se kar jokale, tako lepo je znal govoriti gospod vikar.

In njegove besede niso to pot padle na kamenita tla. Popoldne so prišli štirje možje k vikarju in ga prosili, naj Petra pregovori, da prevzame mežnarstvo.

„Ni bilo prav, da smo ga tako odpravili. Delavec je vreden svojega plačila. Naj pride po biro!“

„Pregovorim ga in tudi po biro pride. Toda glejte, da ga ne odpodite od hiš, drugače si iščite sami cerkovnika in tolažite sami Petra!“

„Biro dobi in ne odpodi ga nihče.“

Vikar je poklical Petra in mu povedal željo faranov in sporočil njih kes.

„Dobro, mežnaril bom dalje, a le radi Vas, gospod! Zvonim pa ne, dokler nimam bire v cajni. Kar nabirat jo grem.“

Odšej je hitro, kot bi ga gonile čarovnice s Kleka. Vikar se je smejal in govoril za njim: „Nikar ne hiti tako, Peter, saj ti ne uide bira.“

„Kdove!“ je odgovoril in tekel pravit ženi, da dobi vso biro in da mora hiteti nabirat, kot kuje kovač železo, dokler je vroče.

Vzel je cajno in palico in jo ubral po fari. In dobil je več, kot je pričakoval in so mu bili farani dolžni. Korajžen in vesel se je vrnil zvečer domov in šel zvonit avemarijo.

Od tedaj ni štrajkal več ne on ne farani.

To je zgodba o Petrovi revščini in odlomek iz njegovega cerkovnikovanja.

Operacija.

Zavoljo bonbonov.

Prijatelj: „Ako tedaj operacije ni treba, — čemu bolnika operiraš?“

Zdravnik Lisjak: „Ker mi je treba plačila K 200.“

„Atej, lepo te prosim, pretepi me malo!“

„Zakaj pa?“

„Mamica mi potem ponudi bonbone, da ne jočem.“

Radechovský J., krojač, Čakovice, 20./V. 13: Prosim Vas uljudno, da mi pošljete 1 kg Vaše izvrstne otroške moke, ki našemu Jarošku neizmerno tekne.

Richtrová Gabrijela, soproga viš. pošt. uradnika, Budimpešta, 9./VI. 13: Prosim, da mi pošljete 3 kg otroške moke, moji deci gre neizmerno v slast.

Souček Vojtěch, kmet, Opolany, p. Libice n. Cidl., 21./V. 13: Usojam si Vam poslati podobico našega Pepčka, katerega preživljamo od 2. mesca z Vašo dobro otroško moko. Kako mu je prijala, se vidi na sliki, fotografiran je bil v 10. mescu. Vašo moko vsakemu priporočim.

Stodola Jožef, črevljar, Svatouch, p. Svatka na Češkem, 8./IV. 13: Naročil sem na poskušnjo Vašo otroško moko in našemu Frančeku je takoj zadišala, zato pošljite $\frac{1}{2}$ kg poštno obratno.

Pepček Souček.

Suchomelová J., por. babica, Brodek pri Prevozu, 17./V. 13: Prosim Vas, da mi zopet pošljete 3 kg Vaše zaslovele in izpričane otroške moke.

Svoboda Franč., učitelj, Buková, p. Olešnice u Trh. Svin, 5./V. 13: Z Vašo moko se naš Vilovšek jako rad posladka. Brez nje ne more biti.

Svoboda Jožef, obč. čuvaj, Hürky, p. Holoubkov, 9./VI. 13: S tem naročilom pričnjam biti zopet odjemalec Vaše otroške moke, s katero sem izredil že enega sinčka Vašika, ki je zdaj 22 mesecev star. Je popolnoma zdrav in lepo telesno razvit. To je bil prvi poskus v naši vasi in se je prav lepo obnesel. Vašo moko sem priporočil tudi gospej Jägrovi, ki je ž njo enako dobro zadovoljna.

Šimák Karol, stavbni asistent, Trhové Sviny, 22./V. 13: Tukaj Vam pošiljamo našega Dragotínčka, uvrstite ga med Vaše majhne Vydrovčane. Zdaj je star 12 mesecev in tehta 12 kg. Od 8. mesca je prikrmeljevan z Vašo moko, ki mu gre neizmerno v slast.

Široká Marija, krojačeva žena, Bytovčice, Luka n. Jihl., 5./VI. 13: Usojam si Vam poslati fotografijo našega malega Jaroslava in prosim, da jo prijavite v „Domačem Prijatelju“. Fotografiran je bil, ko je bil 1 leto star in tehtal 11 kg. Od 14 dni ga preživljam z Vašo otroško moko, kaj drugega ni hotel vzeti. Je zdrav, čil in dozdaj ni bolehal. Želim obilo vspehov Vaši otroški moki.

Špelda Jožef, uradnik, Poříč u Trutnova, 17./V. 13: Moram Vam uljudno naznati, da mojemu sinčku Rudolfu Vaša moka neizmerno ugaja, priporočila mi jo je komptoaristinja gspčd. Marija Wintrova. Sprejmite zato mojo zahvalo, vsakemu Vas priporočim. Obenem naročujem znovič 3 kg moke, pošljite jo brž in sicer po poštnem povzetju.

Štolc Karol, trgovski potovalec, Křemice, p. Říčany, 19./V. 13: Vaša otroška moka je

Dragotín Šimák.

Jaroslavek Široký.

Anica Tvrda.

Tonček Vrba.

spremenila, da je ljudje niso mogli spoznati. Zato priporočam Vašo otroško moko vsakemu kot najboljšo hrano in zanesljivo zdravilo za otroke.

Vojtíšek Alojzij, Lovkov, Rybnice, 28./V. 13: Vsakokrat sem bil zadovoljen z vsem, kar sem od Vas naročil, posebno Vaša otroška moka je našemu Bogoslavcu izvrstno prijala. Želim obilo sreče!

Volek Frančišek, krčmar, Dražkov, p. Sezemice, 29./V. 13: Usojam si Vam poslati sliko naše Miladke in prosim, da jo uvrstite med male Vydrovčane v „Domačem Prijatelju.“ Od 6. tedna je prikrmeljevana z Vašo moko, od 6. mesca pa samo od nje živi. Fotografirana je v 10. mescu in kakor se vidi na sliki, se ji godi prav dobro. Prosim, pošljite mi poštno obratno 3 kg otroške moke. Iskrena zahvala za Vaše izvrstne pridelke!

Vrbová Ana, Kobylníky, p. Klobuky na Čechem, 5./VI. 13: Usojam si Vam poslati sliko

zares izvrstna. Pošljam Vam sliko svojega sinčka, katerega smo brez materinega mleka izredili izključno le z Vašo otroško moko.

Tvrđý Jožef, kurilec, Lebava, na Saksonskem, 19./V. 13: Usojam si Vam poslati sliko naše male Anice, katero od 10. tedna hranimo z Vašo otroško moko. Zdaj je stara 16. mescev in tehta 10 $\frac{1}{2}$ kg. Ko je bila 3 dni stara, je tehtala 2 $\frac{1}{2}$ kg. Odkar je začela uživati Vašo otroško moko, je popolnoma zdrava in čila. Ima že 8 zobkov, o katerih še nismo znali. Mati je sploh ni dojila, vse je izbruhala, kar je povžila. Slika najbolje kaže, da ji moka ugaja.

Tylová Božena, delavčeva žena, Vraškov, 7./V. 13: Vaša izvrstna otroška moka je ohranila mojega otroka pri življenju. Moja hčerka je bila res pomilovanja vredna revica, ker je bila samo kost in koža. Hudo je bila bolna, hrane ni prenesla, vse je bruhnila vun in vsak dan je bilo ž njo huje. Že sem obupavala; po zdravnika nisem mogla poslati, ker nimam denarja. Medtem pa mi je neka gospa svetovala, naj poskusim z Vašo otroško moko. Torej sem jo naročila in od tistihmal se je otrok očitno ozdravil, zdaj pa je čil in vesel. V treh mescih se je tako

Miladka Volekova.

Liduška Vrtelova.

našega Tončka, katerega od 4½ mesca hranimo z Vašo otroško moko, in ta mu prav ugaja. Saj se to spozna tudi na podobi. Zdaj je star 10 mescev, tehta 9½ kg in ima 2 zobka. Dozdaj ni bil bolan. Moko kupujemo pri Vašem pooblaščenem trgovcu, g. Šrámku v Klobukah.

Vrtěl Jožef, c. in kr. rač. podčastnik, Těšín v Sleziji. Iz fotografije se lahko prepričate, kako ugaja Vaša moka našemu otroku. Jaz jo bom tudi vsakemu priporočal. Naša Liduška je fotografirana v 10. mescu.

Wagner Karol, c. kr. stražmojster, Kolo-meja v Galiciji, 6./VI. 13: Pošljite mi 3 kg Vaše otroške moke, ki se je prav obnesla, toda pošljite poštno obratno.

Walzer Feliks, učitelj, Viktorsberg, Vorarlberg, 6./VI. 13: Moj sinko Fridolin, čigar sliko Vam obenem pošiljam, je bil fotografiran v 11. mescu. Vaša otroška moka mu je neizmerno koristila. Izgleda prav dobro in je jako krepek. Vaša otroška moka je dovršena hrana za otroke. Napravlja zdravo kri, močne živce in mišice. Otroški organizem se po njej ugodno razvija in je tudi dobro sredstvo zoper slabo prebavljanje. Je lahko prebavljiva in bolj okusna kakor drugi enaki izdelki.

Tonček Zika.

ki mu gre toli v slast. Fotografiran je bil, ko je bil ½ leta star in tehtal 8 kg. Vašo otroško moko vsakemu prav toplo priporočim.

Fridolin Walzer.

Webrová M., kmečka hči, Babylov, Č. Kubic, 23./V. 13: Pozneje Vam pošljem sliko svojih treh sestric, ki so bile prikrmlevane z Vašo otroško moko. Dvojčka sta samo ž njo bila krmljena od 6 dni do enega leta. Zdaj nam že pomagajo izpraznjevati čašice Vaše izvrstne kave. Pristrčno Vam želim obilo vspeha za razvoj občine Vydrovic.

Zika Vaclav, učitelj, Petrovice pri Sedlčanih, 18./V. 13: Pošiljam Vam sliko našega Tončka in prosimo Vas uljudno, da ga uvrstite v album malih Vydrovčanov. Po svojem rojstvu je težko zbolel, da je celo zdravnik nad njim obupaval. Ko pa smo ga v 5. tednu začeli prikrmovati z Vašo otroško moko, je očitvidno postal bolj krepek, od 4. mesca pa ga ž njo izključno hranimo. Vsakdo se čudi, da je tako močan. Zato se ima zahvaliti samo Vaši izvrstni moki.

Pošljite mi zastoj vzorec Vydrove

otroške moke

na poskušnjo.

Blagovolite ga takoj zahtevati.

Vydrova tovarna hranil
v Pragi VIII.

Okusite Vydrove juhine konzerve

grahovo, goboyo, lečno, rezančno in riževo. Škatljica, v kateri je 25 porcij vseh juh, stane K 1.50, za isti denar pa dobite tudi 25 porcij samo ene juhe, katero si sami izberete. Priprava je lahka in preprosta, okus pa izvrsten.

OGLASI

Današnji številki je priložen učiteljski zapisnik za šolsko leto 1913—14. Dobijo ga samo gg. učitelji, naši odjemalci, katerih je hvala Bogu mnogo! Z grudnovo številko jim pa pošljemo, kakor navadno, le stenski koledar, s katerim bodo gg. učitelji in tudi vsi drugi odjemalci gotovo zadovoljni.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Naročila, reklamacije, pritožbe i. t. d., naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na gospo Zofko Kveder v Zagrebu, Pantovčak 1b, Hrvatsko.

Gospodična Jana: Eno pesmico sem si pridržala, druge pa sem morala izročiti košu. — **Ciril:** Skromna šolska naloga. — **Jože:** Začetniška stvar. — **Franc:** Pri najboljši volji ne morem ustreči Vašim pesniškim željam. „Up in trošt vsak mora imet“ pojeate, ampak jaz Vam ne morem dati ne upa ne trošta. — **Jožica:** Kako se Vam mudi! Kar z obratno pošto naj pišem, kdaj bom objavila Vašo črtico. Ampak po uredništvih niso nikjer tako hitri in tudi jaz ne delam izjeme, posebno zaradi enega „slikarja“ ne, ki ni naredil drugega, kakor da „ga je poruknil en glažek“ in tako bahato „jemlje po pojedini zobotrebnik v roke.“ Tak junak je komaj za koš. — **Osmošolec:** Vaš humorističen dogodek v železnici se mi ne zdi posebno humorističen. Zabavljate na nekega oficirčka, ki se na nelep način šali s kmečko deklico. Ali pušica izgreši cilj, ker je znano, da se oficirji ne smejo voziti v tretjem razredu, kmečka dekleta pa se navadno ne vozijo v drugem in če so tudi drugače ne vem kako simpatična. — **Simon:** To je zelo lepo, da ste abstinent; želim Vam mnogo posnemovalcev! Ampak Vaša antialkoholna pesmica je žalibože popolnoma za nič. — **Evzebij:** Vaš Pegaz Vam še vedno nagaja, ne vem, če ga bodete kdaj vkrotili popolnoma. Od vseh mi je še najbolj všeč tista kitica cestnega preroka v krčmi, ko pripoveduje: Nič novega in vse je novo, nič starega in vse staro - in vsepovsod so hudi časi - in boljših več nazaj ne bo. To se mi zdi edino zrno in pevah . . . — **Potočan:** To je že jako stara snov, pošljite rajše kaj kratkega v prozi.

VSEBINA: JANAS: Oj, vetrovi! — ZOFKA KVEDER: Zmaga življenja. — JOŠKO SENCA: Za očetom. — ANTON BATAGELJ: Guslarjeva pesem. — ZVONIMIR KOSEM: Prva služba. — MIJA MLADENOVIC: Resignacia. — JOHN WILLIJAM NYLANDER: Pozdrav materi. — TONE RAKOVČAN: Trije šopki. — MARTIN LEOPOLD GROBELNIK: Črtica. — MICI LOŠČAK: Noč v jetnišnici. — Dr. IVO ČESNIK: Cerkovnik Peter.

Julep — pijača abstinentov.

Julep je v istini pijača abstinentov in sicer tako pravovernih in odločnih, ki načelno ne pijejo nobene opojne pijače, kakor tudi tistih, ki pivo ali vino pijejo le v nezatni množini. Julep je čisti sadni sok, neizkvašen, brez špirta, zdrav, ker vsebuje naravne snovi, ki jih je dalo sadje, snovi, ki se niso spremenile v špirit, zato tudi niso izgubljene za redilnost človeškega telesa. Seveda, ako bi te snovi kipnile ali se skvasile, potem se iz njih napravi strupeni špirit, darilo gorečega pekla — te izpremembe pa pri Julepu ni. Julep ima posebno dve neprecenljivi lastnosti, da je namreč redilen in okusen.

Z Julepom, ki v resnici koristi mislečim ljudem, so v nasprotju vse opojne pijače, ki so brez vsake redilne vrednosti ter so samo za grlo. Opojne pijače škodijo tako ljudem, ki opravljajo težka hlapčevska dela, kakor tistim, ki delajo bolj duševno, z glavo, tem pa tembolj, ker se premalo gibljejo in to povzročuje bolezni v prebavilih. In teh bolezni je velika vrsta, navadno jih lečite v toplicah in zdraviliščih. Pripovedujete, kako ste se tam držali strogega reda in dijete, a kadar se vrnete domu, lotite se piva ter ga pijete kakor prej. Pijte Julep, toda stano- vitno in bote spoznali njegove blagodejne vspehe na duha in telo.

Pošijite na moj račun: (Blagovolite še podčrtati naročene izdelke, da se izognemo pomotam.)

kg.	škl.	škl.	Vrsta blaga	Cena		Skupaj	
				K	V	K	V
			„Udovčke“ žitne kave	4	50		
			Otroške moke	2	40		
			Steklenica za 1 kg otroške moke	—	80		
			Zubnih konzeru, mešanih u posameznih porcelah	1	50		
			Zubnih konzeru: gobave, granove, lečne, rezančne in riževe d' 1/4 kg škalija	1	50		
			Zuhinega pričatka 1/4 kg steklen.	1	50		
			Oblatov maslenih škt. 25 kmđ.	2	—		
			„Destin“ „ 40 „	2	—		
			„ Dezert“ „ 50 „	3	—		
			Šumečih bonbonov „Ambo“ škt. 50 kmđ.	2	—		
			„ „ „Ambo“ škt. 40 kmđ.	2	—		
			„ „ „s sidrom“ škt. 50 kmđ.	2	—		
			Sadni bonbon „Gene“ škt. 25 kmđ.	1	—		
			Buhtina, steklenica 1/4 kg	1	—		
			Govčice franc. (mleče) 1/4 kg stekl.	1	—		
			„ kremž. (zrnate) „ „	1	—		
			„Julepa“				
			Skupaj . . .				

„Vdovko“ pošiljamo popolnoma posebej in vedno franco. Ostale izdelke pošiljamo franco le, ako presega račun K 6.— „Julep“ pošiljamo le po železnici, vedno nefrankovano.

Cenik naših izdelkov:

Vydrouva žitna kava poslana posebej v plat- nenih vrečkah, poštnine prosta 5 kg. K	4-50
Otroška moka v zavitkih 1 kg.	2-40
Juhine konzerve (grahova, gobova, lečna, riževa in rezančna) v škatljih s 25 por- cijami	1-50
Juhin pridanek, stekl. 1/4 kg.	1-50
Šumeči bonboni »Ambo« 50 kmd. K 2-—, 40 kmd. K 2-—, »s sidrom« 50 kmd. v škt.	2-—
Sadni bonbon »Bene«, 25 kmd.	1-—
Masleni oblati, zavitek s 25 kmd.	2-—
Oblati »Dezert delikat« zavitek s 50 komadi	3-—
Oblati »Destin«, s sadnim okusom, zavitek s 40 kmd.	2-—
»Buhtin«, začimba za pecivo v 1/4 kg. stkl.	1-—
Gorčica po franc. in kremšem načinu po 1/2 kg. stekl. po	1-—
»Julep«, jabolčni 1/2 l. steklenica	40 .
višnjevi in vinski 1/2 l. steklenica	60 .

Pošiljate od K 6-— naprej (izvzemši »Vydrouvko«
in Julepa) pošiljamo franko.

Vydrouva tovarna hranil, Praga VIII.

Izdaja in za uredništvo odgovarja založnik F. Vydra, Praga VIII. — Tiska B. Holinka, Praga VIII.

Ta list se ne
more pošiljati
kot tiskovina.
Blagovolite
prilepiti vedno
znamko za

5 vinarjev.

Naročnik:

Ime:

Stan:

Kraj:

Pošta:

Železniška postaja:

Datum:

Naznanilo:

Vydrouva tovarna hranil

Praga VIII.

(poštni urad Praga 22)